

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА І ПРАВА**

Освітньо-професійна програма Підприємництво
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Ступінь вищої освіти Магістр

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор Махмудов Х. З.

19 грудня 2022 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«Механізм державної підтримки розвитку суб'єктів
мікропідприємництва та напрямки його вдосконалення»**

виконала здобувач вищої освіти денної форми навчання

Скаченко Тетяна Анатоліївна

Керівник кваліфікаційної роботи,
к. е. н., доцент

Наталія ДЕМ'ЯНЕНКО

Полтава – 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА	9
1.1. Сутність та особливості мікробізнесу	9
1.2. Особливості державної підтримки мікропідприємництва	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МІКРОПІДПРИЄМЦЯ	25
2.1. Організаційно-економічна характеристика ФОП	25
2.2. Особливості державної підтримки мікропідприємця	32
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МІКРОПІДПРИЄМЦЯ	39
3.1. Участь ФОП у державних програмах підтримки та розвитку .	39
3.2. Реалізація фізичною особою-підприємцем проєктів за якими надається державна підтримка	45
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Мале, зокрема, мікро підприємництво є стимулятором розвитку економічної системи нашої країни і є важливим елементом, на якому базується господарська система. Це пояснюється великою чисельністю суб'єктів мікробізнесу та постійному їх зростанню, значною часткою зайнятості населення держави в цьому секторі, можливістю швидкого налагодження логістики у непередбачуваних умовах (пандемія COVID-19, військові вторгнення тощо), а отже господарювати в тих умовах, де не може працювати великий бізнес. Підприємці в своїй діяльності стикаються із великою кількістю труднощів й проблем, відповідно дуже важливо надавати необхідну державну підтримку зазначеному сектору бізнесу. Особливо гостро це питання постає в сьогоденних складних умовах воєнного стану, коли високий рівень нестабільності не тільки в працездатності підприємців, економіці, а і в політичному, законодавчому, геополітичному полі, що значно загострює проблему не тільки прибутковості, а й виживання бізнесу в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державної підтримки малих, зокрема, мікро- та середніх підприємств розглядаються в першу чергу на рівні органів державної влади, які формують програми розвитку підприємництва України. Широкого поширення це питання набуло і серед науковців, зокрема, Варналій З. С., Верхан П. Х., Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г., Дергачова В. В., Колешня Я. О., Кіраль С., Рижакова Г. М. та ін. Проте оцінка її ефективності на діяльність мікропідприємств із урахуванням сучасних тенденцій та останніх подій не є повністю дослідженою.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційна робота зроблена відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри підприємництва і права Полтавського державного аграрного університету на 2022-2026 рр. за темою: «Розвиток підприємництва: управлінські, економічні, інноваційні та інвестиційні аспекти» (Державний реєстраційний номер: 0121U114522 від 21.12.2021 р.).

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження напрямів державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва і аналіз стану цієї підтримки із урахуванням сьогоdnішніх умов його ведення. Для досягнення поставленої мети були окреслені такі завдання:

- проаналізувати теоретико-аналітичний підхід щодо визначення державної підтримки мікропідприємництва;
- провести аналіз державної підтримки мікропідприємців;
- запропонувати шляхи забезпечення державної підтримки мікропідприємств.

Об'єктом дослідження є процес державної підтримки суб'єкта малого підприємництва.

Предметом дослідження є сукупність заходів підтримки малого підприємництва органами державної влади.

Методи дослідження. Теоретичну і методичну основи дослідження становили фундаментальні положення сучасної науки. В кваліфікаційній роботі застосовано різні методики, наприклад: при визначенні суті і складових підтримки суб'єктів мікропідприємництва органами державної влади застосовувався системний метод; при аналізі ефективності господарювання фізичної особи-підприємця – метод наукового абстрагування; щоб розробити практичні пропозиції та рекомендації – прогностичні методи дослідження.

Інформаційну базу. Інформаційну та довідкову бази дослідження становили закони й законодавчі акти, Конституція України, Укази Президента України та Постанови Верховної Ради України, статистичні дані Державного комітету статистики України й Полтавської області, наукові публікації в періодичних виданнях та інформація із офіційних інтернет-ресурсів тощо.

Наукова новизна одержаних результатів. Певні положення та висновки кваліфікаційної роботи містять наукову та практичну цінність. До елементів наукової новизни можемо віднести:

набуло подальшого розвитку:

розробка бізнес-плану для участі ФОП у державній програмі «Мікрогранти для запуску та розвитку бізнесу», що включало обґрунтування витрат і доходів на придбання інноваційного геодезичного обладнання.

Практичне значення одержаних результатів. Основні наукові положення кваліфікаційної роботи доведені до рівня методичних узагальнень та практичних рекомендацій, які дозволяють удосконалити механізм державної підтримки розвитку суб'єктів мікропідприємництва. Завдяки використанню універсальних технологій прикладні розробки кваліфікаційної роботи можуть використовуватись в діяльності підприємців. Головні положення кваліфікаційної роботи впровадженні у практику господарської діяльності ФОП.

Апробація результатів дослідження. Головні результати досліджень згідно теми роботи оприлюдненні у формі доповідей за результатами матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (23-24 вересня 2022 р.) на тему: «Мікропідприємництво як стимулятор розвитку економічної системи країни» та IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу» (8-9 грудня 2022 р.) на тему: «Особливості державної підтримки мікропідприємництва». Вийшла фахова в наукових працях Міжрегіональної академії управління персоналом на тему: «Особливості економічної комунікації малого та середнього бізнесу, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування й громадськими об'єднаннями м. Полтава» (додаток А).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст викладено на 56 сторінках друкованого

тексту, робота містить 15 таблиць, 7 рисунків, 4 додатки та списку використаних джерел (69 найменувань).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Сутність та особливості мікробізнесу

В Україні, як і в світі в цілому, надії на розвиток, подолання бідності і безробіття дуже часто пов'язують з малим і середнім бізнесом. Але у його тіні дуже часто залишається така багаточисленна частина малого бізнесу – так званий мікробізнес. Маючи кілька зайнятих без врахування власника бізнесу і обсяги реалізації в кілька десятків тисяч євро в місяць, цей тип бізнесу значно відрізняється від інших малих і середніх компаній, які часто мають десятки найманих працівників й мільйони і десятки мільйонів євро річної виручки. Але не зважаючи на це по своїй соціальній та потенційній ролі в соціально-економічних і навіть суспільно-політичних перетвореннях в Україні саме малий бізнес може і повинен відігравати важливу роль [33].

Малі підприємства (англ. Small sized Enterprises (SMEs)), Small and Businesses (SB), – це група підприємств, класифікацію яких здійснюють в основному незалежно від правової форми господарювання. Зокрема, стаття 55 Господарського кодексу України [12] визначає ознаки, за якими суб'єктів господарювання відносять до малого підприємництва, у тому числі й мікропідприємництва:

фізичні особи, зареєстровані у встановленому законом порядку фізичними особами-підприємцями, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб і річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 млн євро, визначену згідно середньорічного курсу Національного банку України;

юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми і форми власності, в яких середня кількість працівників у звітному періоді (календарний рік) не перевищує 10 осіб й річний дохід від

будь-якої діяльності не перевищує суми, еквівалентні 2 млн євро, визначені за середньорічним курсом Національного банку України [11].

Діюче законодавство України має два підходи до класифікації мікропідприємців:

згідно статті 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [46] – необхідно, аби не менше ніж дві із трьох умов одночасно спрацьовували;

згідно ст. 55 Господарського кодексу України [9] – потрібне одночасне дотримання двох умов щодо віднесення до певного розміру господарювання (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Критерії визначення розміру малих і середніх підприємств [32]

Країна	Законодавчий документ	Критерії	Мікро-	Мале	Середнє	Велике
ЄС	Узагальнення законодавчих документів	Працівники, осіб	< 10	< 50	< 250	< 250
		Річний оборот, млн €	≤ 2	≤ 10	≤ 50	> 50
		Річний баланс, млн €	≤ 2	≤ 10	≤ 43	> 43
Україна	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Середня кількість працівників, осіб	< 10	< 50	< 250	< 250
		Чистий дохід від реалізації, млн €	< 0,7	< 8	< 40	< 40
		Балансова вартість активів, млн €	< 0,35	< 4	< 20	< 20
	Господарський кодекс України	Середня кількість працівників за календарний рік, осіб	≤ 10	≤ 50	Усі підприємства, які не належать до суб'єктів мікро-, малого та великого підприємництва	> 250
Критерій		та	та	та		
Річний дохід, млн €		≤ 2	≤ 10	> 50		

Підхід до визначення згідно із Господарським кодексом України було імплементовано разом із прийняттям Закону України «Про розвиток та

державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [54], що за винятком критерію річного балансу більш узгоджується із підходом, використовуваним у ЄС, зокрема, під час визначення підстави надання державної підтримки та вжиття заходів, які спрямовують на розвиток малих підприємств. Відповідно, критерії, що зазначені до належності до малих підприємств в ЄС для цілей цього документа, співставні з критеріями, вказаними у національному законодавстві.

У ЄС критерії визначення розміру малих підприємств є різним серед країн-членів та можуть використовуватися під час визначення ставок оподаткування і надання фінансової підтримки. Світовий поділ відбувається згідно мірил, що визначені Європейською Комісією – в залежності від показників підприємств: чисельності працівників; річного балансу і обороту за рік. До малих та середніх підприємств Європейською Комісією не відносяться підприємства, в яких усі власники разом володіють менше чим 25 % усієї вартості. Акт із питань малого бізнесу для Європи є основою політики ЄС із питань малих та середніх підприємств. У США малий бізнес називають «mom and pop», що означає сімейний підхід [31].

Чисельність мікропідприємств в Україні є значною (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Чисельність мікропідприємств в Україні, 2010-2020 рр.

Роки	Всього	У т. ч.							
		підприємства			мікро до усього, %	фізичні особи підприємці			мікро до усього, %
		усього	малі	з них мікро		усього	малі	з них мікро	
2010	2183928	378810	357241	300445	79,3	1805118	1804758	1793243	99,3
2011	1701620	375695	354283	295815	78,7	1325925	1325619	1313004	99,0
2012	1600127	364935	344048	286461	78,5	1235192	1234830	1224315	99,1
2013	1722070	393327	373809	318477	81,0	1328743	1328392	1318703	99,2
2014	1932161	341001	324598	278922	81,8	1591160	1590448	1580965	99,4
2015	1974318	343440	327814	284241	82,8	1630878	1630571	1626589	99,7
2016	1865530	306369	291154	247695	80,8	1559161	1558880	1553041	99,6
2017	1805059	338256	322920	278102	82,2	1466803	1466486	1458980	99,5
2018	1839593	355877	339374	292772	82,3	1483716	1483297	1471965	99,2
2019	1941625	380597	362328	313380	82,3	1561028	1560650	1550633	99,3
2020	1973577	373822	355708	307871	82,4	1599755	1599411	1591031	99,5

Отже, згідно статистичних даних Державної служби статистики України [18] найбільш численною групою господарювання є мікропідприємництво. Так у 2020 р. чисельність юридичних осіб-мікропідприємств зросла до 307871 одиниць, кількість фізичних осіб-підприємців становила 1591031 одиниці (99,5 %).

Малі та середні підприємства становлять «скелет» розвинутих економік. Зокрема, в ЄС малі й середні підприємства складають 99 % всіх підприємств та забезпечують робочими місцями 65 млн осіб. Наприклад, у німецьких малих і середніх підприємствах працювало 68,3 % всіх працівників країни, які підлягають соціальному страхуванню. У ринковій економіці малий та середній бізнес є фасилітатором інновацій [8].

У табл. 1.3 проаналізуємо показники діяльності суб'єктів мікропідприємництва у 2010-2020 рр.

Таблиця 1.3

Показники діяльності суб'єктів мікропідприємництва, 2016-2020 рр.

Показники	Роки					2020 р. до 2016 р., %
	2016	2017	2018	2019	2020	
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб – всього	8108,3	8141	8532,5	9017,8	8931,9	110,2
у т.ч. мікропідприємці: підприємства	642,7	714,6	704,3	778,3	721,7	112,3
% до всього	7,9	8,8	8,3	8,6	8,1	x
фізичні особи підприємці	2172	2160,2	2328,7	2390,7	2377,8	109,5
% до всього	26,8	26,5	27,3	26,5	26,6	x
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн – всього	6726739,8	8312271,9	9966804,5	10524112,8	11062297,1	164,5
у т.ч. мікропідприємці: підприємства	361784	497777,1	599625,6	612370,4	704885,6	194,8
% до всього	5,4	6,0	6,0	5,8	6,4	x
фізичні особи підприємці	449762,4	554372,4	692805	818189,3	947155,1	в 2,1 р.б.
% до всього	6,7	6,7	7,0	7,8	8,6	x

Отже, в цілому можна зробити висновок, що мікропідприємства у 2020 р. працевлаштували 8,1 % від загальної кількості працюючих, а фізичні особи-підприємці – 26,6 %. При цьому кількість зайнятих осіб у мікропідприємствах збільшилась у 2020 р. 721,7 тисяч, що на 12,3 % більше ніж у 2016 р., а у фізичних осіб-підприємців динаміка була меншою – 2377,8 осіб, що на 9,5 % більше.

Питома вага мікропідприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2020 р. становила 6,4 %, а у фізичних осіб-підприємців – 8,6 %. При цьому загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) у мікропідприємствах збільшився у 2020 р. до 704885,6 млн грн, що на 94,8 % більше ніж у 2016 р., а у фізичних осіб-підприємців динаміка була більшою – 947155,1 млн грн, що в 2,1 рази більше.

До мікробізнесу відносять абсолютну більшість фізичних осіб-підприємців – 90 % всіх зайнятих в цій сфері підприємництва. Найбільшою була питома вага прибуткових мікропідприємств серед працюючих в сільському, лісовому й рибному господарстві (84,3 %), торгівлі (66,9 %), освіті (66,2 %), інформаційно-телекомунікаційній сфері (65,4 %), транспорті (64,9 %) і промисловості (64,2 %). Але у сільському господарстві за частиною прибуткових мікробізнес поступав середньому бізнесу, а транспорті – великому. В позабюджетній освіті й медицині за частиною прибуткових підприємств мікробізнес поступався середньому бізнесу [18].

Кожен має право здійснювати підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. Найпростіша форма організації бізнесу – це діяльність приватного підприємця фізичної особи без створення юридичних осіб. Більшість компаній в Україні починають свою діяльність як фізичні особи-підприємці, де власник виконує всі функції самостійно [45].

Згідно законодавства України – фізична особа-підприємець має юридичний статус, який засвідчує право особи займатися підприємницькою діяльністю, зокрема: самостійною, систематичною, ініціативною, на власний ризик господарською діяльністю, що здійснюється підприємцями з метою

досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Право на здійснювати підприємницьку діяльність, має фізична особа зі повною цивільною дієздатністю яка досягла повноліття. Згідно Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [49] державна реєстрація є єдиною умовою реалізації права щодо підприємницької діяльності й головним етапом легалізації господарської діяльності особи. З моменту державної реєстрації фізична особа набуває дієздатності в сфері підприємницької діяльності та відповідного статусу і має право проводити господарські операції.

Після реєстрації держава отримує нових платників податків, а у перспективі компанії міцного середнього рівня чи й корпорації. Всі транснаціональні корпорації Сінгапуру, Гонконгу, Великої Британії й США народилися із звичайних гаражних майстерень, закусочних, магазинчиків тощо. Так з'явилися Apple Inc Стівена Джобса і Стівена Возняка, Microsoft Білла Гейтса і Пола Аллена, Wal-Mart Сема Волтона і McDonald's Corporation, що виросла із однієї закусочної братів Діка та Мака Макдоналдів [57].

Ст. 51 Цивільного кодексу України вказує, що до підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців застосовуються нормативно-правові акти, які регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб. Це значить, що фізичні особи-підприємці у деякій мірі прирівняні в правовому статусі до юридичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності. Вони мають такий же обсяг цивільних прав в обов'язків, які мають юридичні особи під час здійснення своєї підприємницької діяльності. Наприклад фізичні особи-підприємці, так як і юридичні особи, зобов'язані в передбачених законом випадках одержати ліцензію щодо здійснення певних видів діяльності, мають право наймати працівників, зобов'язані сплачувати податки й інші обов'язкові платежі, вести облік результату підприємницької діяльності тощо [67].

Фізичні особи-підприємці, на відміну від юридичних осіб, діють без установчих документів та обов'язкового формування статутного капіталу. Фізична особа-підприємець – це одночасно і власник бізнесу, й орган управління ним та може здійснювати підприємницьку діяльність без найманої праці.

Підприємці можуть бути на загальній або спрощеній системі оподаткування. Загальна система оподаткування становить 18 % на прибуток. На загальній системі дозволені усі види діяльності, які передбачені КВЕДом, кількість найманих працівників й обсяг доходу не обмежується [66]. Спрощена система оподаткування передбачає певні умови та обмеження щодо перебування на даній системі. Але більшість фізичних осіб-підприємців зразу обирають при державній реєстрації чи переходять на спрощену систему оподаткування. Переваги та недоліки систем оподаткування наведено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

**Переваги та недоліки загальної та спрощеної системи оподаткування
для фізичних осіб-підприємців [6]**

Система оподаткування	Переваги	Недоліки
Спрощена	Сплачується один податок замість декількох. Фіксована сума податку (1, 2 групи – 10- 20 % від мін. зарплати, або 3 %, 5 % від доходу. ЄСВ 22 % від мін. зарплати. Спрощена процедура реєстрації. Спрощений облік доходів. Дозвіл на використання готівкових розрахунків	Обмеження щодо виду діяльності. Обмін валют, продаж підакцизних товарів (алкоголь, паливо тощо), продаж дорогоцінних металів, інші. (ст. 291.5 Податкового кодексу). Обмеження кількості працівників. Обмеження за рівнем доходів. Обмеження кола осіб, що можуть бути ФОП
Загальна	Податок сплачується лише з розміру доходу. Немає обмежень щодо розміру доходу, виду діяльності, кількості працівників	Складність у веденні обліку і документації доходів і витрат. Вища ставка податку. З доходів – 18% та ЄСВ – 22% від доходу. Не вигідна для осіб, що здійснюють діяльність не систематично, мають невисокий розмір доходу.

В цілому, спрощена система більш вигідніша для «маленьких» ФОП та тим, хто не має постійних великих витрат. Згідно ч. 2 ст. 128 Господарського кодексу України [12] та ст. 52 Цивільного кодексу України [66] фізична особа-підприємець відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними із підприємницькою діяльністю, всім своїм майном, окрім майна, на яке згідно закону не може бути звернено стягнення. В цілому, правовий статус фізичної особи-підприємця має більш просту в порівнянні із юридичними особами, процедуру державної реєстрації та діяльності; характеризується відсутністю установчих документів і статутного капіталу; можливістю здійснення підприємницької діяльності без залучення найманої праці. Але фізична особа-підприємець несе повну відповідальність за свою діяльність.

Розвиток малих підприємств є важливим засобом щодо оздоровлення економіки. І пояснюється це роллю та функціями, що малий бізнес виконує: формує конкурентне середовище; оперативно реагує на зміни кон'юнктури ринку, дає ринковій економіці необхідну гнучкість; має значний внесок у здійснення прориву і ряді важливих напрямів науково-технічного прогресу, зокрема, у галузі електроніки, кібернетики, інформатики; частково вирішує проблеми зайнятості; пом'якшує соціальну напругу і демократизацію ринкових відносин. Отже, важливою функцією малих та мікропідприємств, зокрема, є сприяння соціально-політичній стабільності суспільства, адже вони відкривають простір вільному вибору шляхів та методів роботи на користь суспільства і забезпечення власного добробуту [57].

Тоді як чисельність великих підприємств у 2022 р. різко впала у зв'язку з початком повномасштабної війни в Україні, чисельність малого і середнього бізнесу продовжує діяльність, що пов'язується з гнучкістю та мобільністю бізнесу (переміщення на безпечніші території, можливість працювати віддалено тощо) та налагодженням логістичних процесів, потенційною інноваційністю, й витратоефективністю. Отже, саме ці суб'єкти господарювання складають основу зростання у нелегкі часи для економіки України.

Отже, малий бізнес, в тому числі мікропідприємництво, в ринковій економіці – це головний сектор, який визначає темпи економічного росту, структуру та якість валового національного продукту.

1.2. Особливості державної підтримки мікропідприємництва

Незважаючи на високу здатність до виживання та розвитку у складних умовах господарювання, мікробізнес на 25 % є збитковим: згідно статистичних даних, позитивні фінансові результати до оподаткування отримують лише 72-75 % підприємств [18]. Причин цього багато, головні із них:

– невважена державна політика і відсутність чітких програм щодо підтримки мікропідприємств, що має негативний вплив на можливість зовнішнього фінансування суб'єктів господарювання;

значний рівень податкового навантаження на малий бізнес, що є стимулом розвитку тіньової економіки й намагання оптимізувати податкове навантаження (в тому числі відносно законними методами, зокрема, оформлення працівників як фізичних осіб-підприємців, в зв'язку із чим розмір сплаченого податку за результатами діяльності суттєво знижується);

– високий ступінь регуляції й наявність багатьох бюрократичних перепон щодо започаткування бізнесу (48-е місце зі 189) й для його ведення (66-е місце зі 190) [56].

Всі ці проблеми можуть бути вирішені лише із безпосередньою участю держави як активного учасника господарських відносин. Навіть представники влади висловлюють думку, що «реалії державної підтримки сьогодення такі, що головне завдання держави – не заважати бізнесу розвиватися» [26]. В розвинутих країнах власне малому бізнесу приділяють значну увагу в державному масштабі. Державою підтримується малий бізнес як грошима, так й різноманітними пільгами, в сфері податкової політики [57].

Головним нормативно-правовим документом підтримки малого та

середнього підприємництва є Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» від 22.03.2012 р. № 4618-VI. Частиною 1 ст. 15 зазначено, що державна підтримка суб'єктів малого та середнього підприємництва передбачає інформаційну, фінансову, консультативну підтримку, зокрема підтримку в сфері науки, інновацій, промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого та середнього підприємництва, які провадять експортну діяльність, підтримку в сфері підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів і кадрів для ведення бізнесу [54].

Із 02.08.2017 р. набрав чинності Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014 р. № 1555-VII, що суб'єктам господарювання встановлює правові засади проведення моніторингу державної допомоги, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги у конкуренції, спрямований щодо забезпечення захисту і розвитку конкуренції, зростання прозорості функціонування системи державної допомоги [48]. Для контролювання надання державної допомоги діє «Портал державної допомоги», який розроблено Антимонопольним комітетом України за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу для збору інформації щодо чинної та нової державної допомоги, що містить реєстри державної допомоги, реєстри рішень, реєстри справ тощо [63]. Стратегічні напрямки розвитку окреслені у Стратегіях розвитку малого і середнього підприємництва. Отже, підтримка малого і середнього бізнесу в Україні здійснюється за трьома основними напрямками:

фінансова підтримка (кредити, гранти, дотації; деякі банки, окрім фінансової допомоги, пропонують і послуги підтримки підприємства: бухгалтерське обслуговування, касове обслуговування, навчання тощо);

сприяння започаткуванню бізнесу з метою збільшення рівня зайнятості молодого населення за допомогою Державної служби зайнятості та порталу Дія.Бізнес;

підтримка сільськогосподарських підприємств.

Держава для реалізації ефективної економічної політики, впровадження цільових економічних та інших програм, програм економічного і соціального розвитку використовує різні засоби й механізми регулювання господарської діяльності. Головними способами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є: державне замовлення; технічне регулювання; ліцензування, патентування і квотування; застосування нормативів й лімітів; регулювання цін та тарифів; надання податкових, інвестиційних й інших пільг; надання дотацій, цільових інновацій, компенсацій і субсидій [23, с. 38].

На порталі Дія наведені покрокові інструкції щодо можливостей впровадження державних програм. Перелік державних програм, спрямованих на підтримку підприємництва, наведено у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Державні програми розвитку підприємництва, 2017-2022 р.

Роки	Програми
2017	1. Надання фінансових продуктів і програм допомоги з боку державних банків (АТ «Ощадбанк», АБ «Укргазбанк», АТ «Укрексімбанк», АТ КБ «ПриватБанк» – програма «КУБ»).
2018	2. Залучення безробітних до підприємницької діяльності Державною службою зайнятості; 3. Підтримка агропромислового комплексу з боку Мінагрополітики (зокрема, бюджетна програма КПКВК 2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» – 945 млн грн).
2019	1. Кредитні канікули. 2. Податкові преференції.
2020	3. Підтримка малого і середнього бізнесу (часткового безробіття тощо). 4. Підтримка агробізнесу (державні дотації).
2021	5. Інформаційна підтримка бізнесу. 6. Державна програма Доступні кредити 5-7-9 %.
2022	1. Проекти, що фінансуються урядовою грантовою програмою «Робота: Переробні підприємства. Бюджет – 24 млрд грн. Мікрогранти для запуску та розвитку бізнесу – 5 млрд грн. Мікрогранти на розвиток теплиць – 7 млрд грн. Мікрогранти на розвиток садівництва – 4 млрд грн. Фонд стартапів – 400 млн грн. Старт в ІТ – 1,8 млрд грн 2. Додатково діє державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %». Зміни включають суттєві спрощення щодо кредитування, зокрема, можливість отримання пільгових кредитів під 0 % річних із гарантією від Уряду України на рівні 80 %. 3. Програма релокації підприємств. 4. Компенсація за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб.

5. Державні дотації сільськогосподарським товаровиробникам.

У період COVID-19 Законом України Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)» [47] ввели поняття часткового безробіття у період дії карантину. Власникам малого й середнього бізнесу, що мли найманих працівників, надавалася допомога по частковому безробіттю. Щоб отримати допомогу, потрібно було звернутись до Центру зайнятості, згідно місця реєстрації підприємця як платника єдиного соціального внеску і подати необхідні документи [39]. Підприємці могли отримати разову допомогу в розмірі 8000 грн (програма діяла два рази).

Різнобічна підтримка розвитку малих та середніх підприємств в період воєнного стану наведена на рис. 1.1.

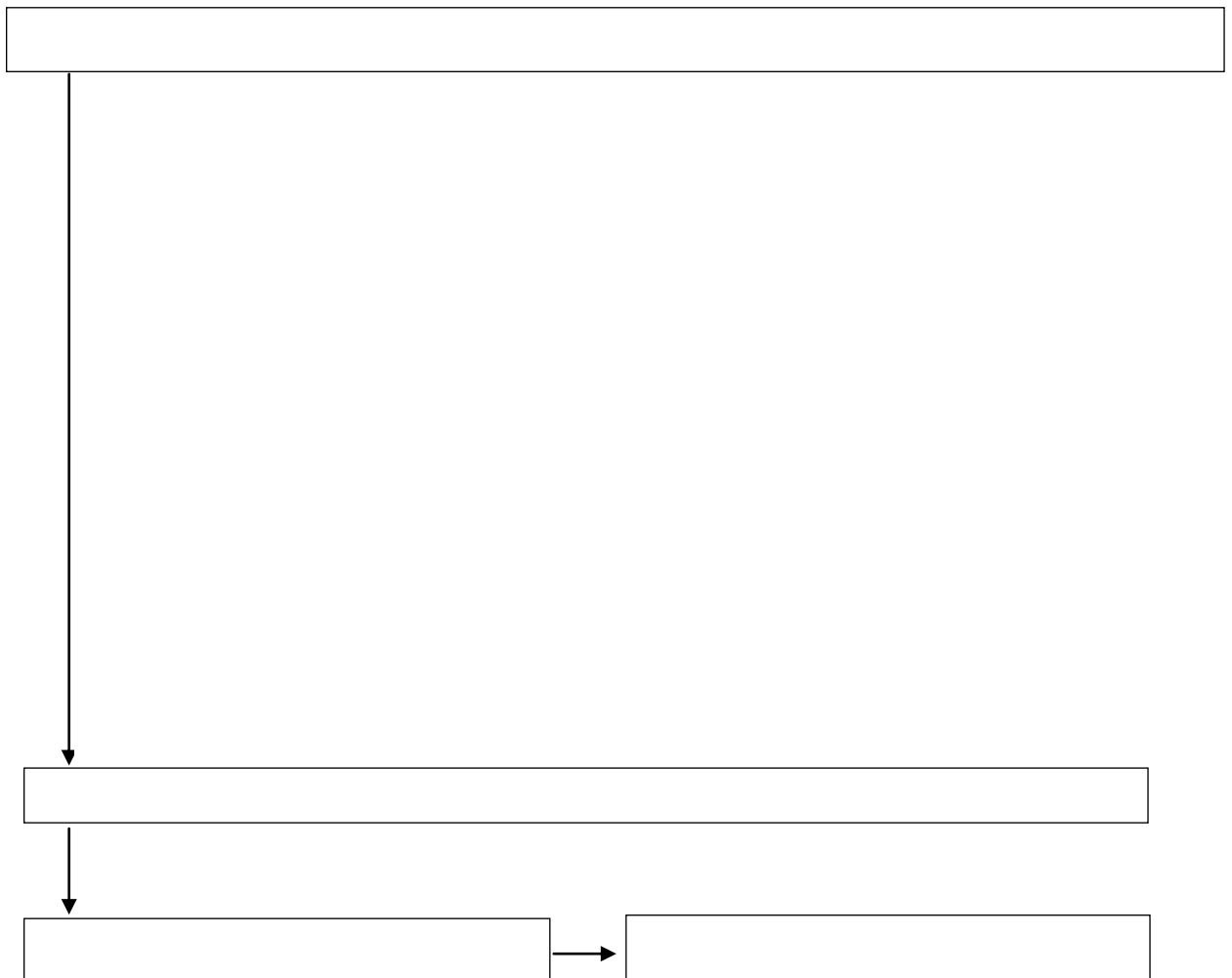


Рис. 1.1. Схема державної підтримки та комунікації між органами державної влади і малим та середнім бізнесом під час російського вторгнення в Україну, 2022 р.

Зі сторони фіскальної політики було запроваджено програму державної допомоги бізнесу, згідно з якою найбільш уразливі підприємці мали можливість отримати: органи державної влади ввели податкові канікули підприємствам до травня 2022 р.; державні органи влади списали левову частину податкових боргів в розмірі до 3030 грн.

Згідно даних Міністерства економіки, в Україні майже 1 млн осіб втратили роботу через війну. 1,5 млн із числа зайнятих виїхали за кордон, а 600 тис. фізичних осіб-підприємців скоротили свою діяльність. Вирішувати проблему у Кабінеті Міністрів України будуть дотаціями, відповідно створили кілька нових грантових програм. В пріоритеті – підприємці, аграрний сектор та ІТ [35]. З 1 липня уряд України запустив шість державних програм щодо малого і середнього бізнесу та для людей, що втратили роботу під час війни, вирішили розпочати кар'єру в ІТ або започаткувати власний бізнес. Загальний бюджет складає 40 млрд грн, що підуть з резервного фонду бюджету [64].

Мікро-, малі та середні підприємства також мають можливості брати участь в програмах, які фінансуються із державного й місцевих бюджетів, отримувати допомогу щодо розвитку бізнесу як в фінансовій, так нефінансовій формі [39].

На рівні місцевих органів влади процеси підтримки малих, в тому числі мікропідприємців, відбуваються за рахунок реалізації комплексу місцевих програм місцевими державними адміністраціями та підрозділами центральних органів виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, які виконують делеговані державою повноваження щодо розвитку підприємцями (рис 1.2).

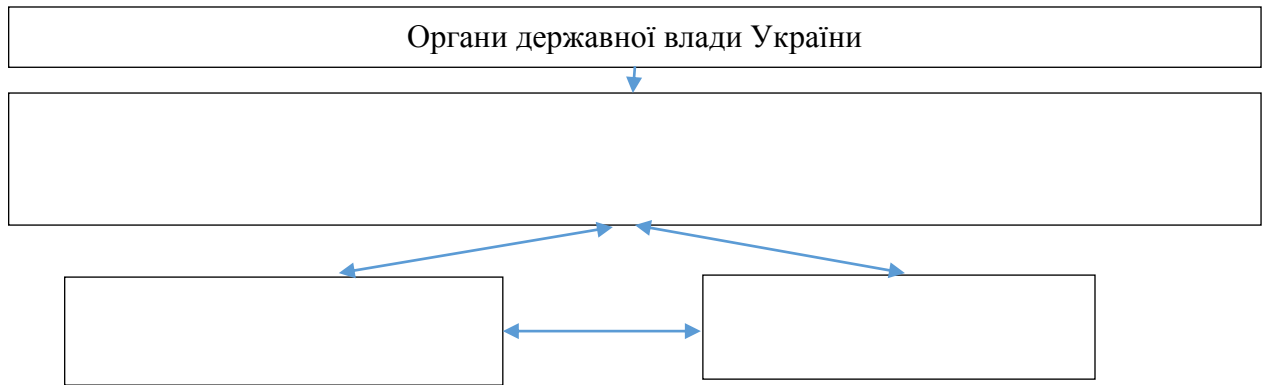


Рис. 1.2. Комунікації місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування й підприємців [8]

Програми місцевого розвитку є ефективним інструментом державної підтримки малого та середнього підприємництва (табл. 2.3). Перелік планів, програм та стратегій розвитку малого та середнього підприємства м. Полтава та Полтавської області наведено в табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Перелік планів, програм та стратегій розвитку малого та середнього підприємства м. Полтава та Полтавської області, 2017-2027 рр.

Назва програми	Період впровадження
Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємства у Полтавській області	2017-2020 рр.; 2021-2023 рр.
Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області	2021-2027 рр.
Програма посилення конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва міста Полтава	2018-2022 рр.
Програма «Бізнес-Влада-Наука як взаємодія для результату»	2019-2021 рр.
План місцевого економічного розвитку міста Полтави	2020-2022 рр.

Згідно Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» [51] та «Про розвиток і державну підтримку малого та середнього підприємства в Україні» [54] рішенням сесії Полтавської обласної ради від 29.12.2020 № 32 було затверджено Комплексну програму розвитку малого та середнього підприємства у Полтавській області на 2021-2023 рр. Програму розроблено з метою створення сприятливих умов щодо ведення бізнесів, поліпшення економічних показників розвитку області, зростання рівня зайнятості громад, покращення і удосконалення інфраструктурної підтримки підприємництва, ресурсного забезпечення і фінансової підтримки. Її виконання покладено на

Департамент економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій Полтавської обласної державної адміністрації. Контролем її виконання займається постійна комісія обласної ради з питань бюджету та управління майном.

Можемо зробити висновок, про значну державну підтримку малих, зокрема мікро, і середніх підприємців протягом кризових років в Україні, але часто програми виявлялися не доробленими і корегувалися в процесі аналізу їх використання.

Також до проблемних питань можемо віднести достатньо високий рівень бюрократизації і потреби оформлення великої кількості документів (як на стадії започаткування бізнесу, так й в процесі здійснення підприємництва) та зміни умов діяльності, а відповідно законодавства, до чого підприємства мають оперативно пристосовуватися. Питання розподілу або надання бюджетних коштів в Україні також не позбавлене елементів корупції й «тінізації» [16]. Відповідну в зв'язку з жорсткими умовами виживання, за оцінками експертів, за рік свою діяльність припиняє 30 % малого і середнього бізнесу.

Але масштабні вимушені міграції власників мікробізнесу, що опинилися в зоні бойових дій, заморожування їх діяльності або конфіскація і знищення терористами, втрата значної частини території та разом із нею підприємців, загальне погіршення соціальної та економічної ситуації, фізичні руйнації та знищення активів внаслідок бойових дій потребують державної підтримки [8].

Отже, хоча малі та середні підприємства і є відносно незалежними і самостійними у питаннях організації діяльності у складних умовах господарювання та володіють більшою стійкістю до негативних загроз з боку зовнішнього середовища, бо мають просту організаційну структуру та здатність оперативно перебудовувати діяльність відповідно до актуальних тенденцій, але потребують державної підтримки у питаннях, які можна вирішити тільки на державному рівні. Це й фінансування, й забезпечення

проникнення новітніх технологій в системи малого бізнесу, й формування адекватної, чіткої і зрозумілої бази законодавчо-адміністративної системи, й побудова зваженої податкової політики. А в умовах поглиблення економічної кризи, яка особливо загострилася під впливом кризи соціальної і воєнно-політичної, це є недопустимим та створює загрозу одному із найбільш незахищених учасників господарських відносин. Євроінтеграційні процеси дещо покращили ситуацію. За допомогою зарубіжних фондів і європейських програм підприємці мають більше доступів до інформаційної, фінансової чи іншої підтримки.

Висновки до розділу 1

Аналіз теоретичних основ державної підтримки мікропідприємництва дав можливість сформулювати наступні висновки:

1. Частка мікробізнесу в Україні у 2020 р. становила більше 96 %, на цих підприємствах зайняті лише близько 34-45 % працюючих. До мікробізнесу відносять абсолютну більшість фізичних осіб-підприємців – 90 % та 10 % юридичних згідно критеріїв визначення. Спрощена система охоплює понад 50 видів економічної діяльності. Серед них найбільш розповсюдженим є торгово-посередницька діяльність, транспортне обслуговування, надання побутових послуг, медичних послуг, громадське харчування і юридична практика. Тоді як чисельність великих підприємств у 2022 р. різко впала у зв'язку із початком повномасштабної війни в Україні, малий, зокрема, бізнес продовжує діяльність, що пов'язується із гнучкістю та мобільністю (переміщення на безпечніші території, можливість працювати віддалено тощо) та налагодженням логістичних процесів, інноваційністю і витратоефективністю. Отже, саме ці суб'єкти господарювання складають основу зростання в нелегкі для економіки України часи.

2. Основним нормативно-правовим документом розвитку мікропідприємництва є Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва». Підприємці мають можливості брати участь в програмах, які фінансуються із державного й місцевих бюджетів, отримувати допомогу щодо розвитку бізнесу як в фінансовій, так нефінансовій формі.

3. У Кабінеті Міністрів України вирішують проблеми економіки, пов'язані з Covid-19, війною за допомогою дотацій та створення кількох нових грантових програм. В пріоритеті – підприємці, аграрний сектор та ІТ. Отже, простежується значна державна підтримка мікропідприємців протягом кризових років в Україні, але часто програми виявляються не доробленими і корегуються у процесі аналізу їх використання. Незважаючи на високу здатність до виживання та розвитку у складних умовах господарювання, мікробізнес на 25 % є збитковим, що потребує удосконалення державної політики підтримки підприємців в цілому.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МІКРОПІДПРИЄМЦЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ФОП

ФОП – це фізична особа-підприємець, що спеціалізується на наданні приватним особам, підприємцям та організаціям різних геодезичних послуг. Серед всіх є послуга, яка передбачає вимірювання площі полів за допомогою ГНСС приладів. Діяльність підприємця, згідно законодавчого поділу, відноситься до мікропідприємництва. Роботи ФОП проводить на підставі Постанови кабінету міністрів України від 4 березня 2004 р. № 226 Про затвердження «Типового договору на розробку проекту землеустрою з відведення земельної ділянки, затвердженого Кабінетом Міністрів України» [43].

Дата реєстрації фізичної особи-підприємця: 13 вересня 2013 р.

Види економічної діяльності ФОП:

01.29. Вирощування інших багаторічних культур.

01.61. Допоміжна діяльність у рослинництві.

01.63. Післяурожайна діяльність.

33.12. Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення.

46.61. Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням.

68.31. Агентства нерухомості.

71.12. Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах.

Серед відкритих КВЕДів підприємець займається лише геодезією та надає консультації із земельних питань «суддям міжнародної категорії». В

Управлінні пенсійного фонду України Лубенського району Полтавської області підприємець на обліку з 9 вересня 2013 р. з реєстраційним номером 1623110785 і кодом ЄГРПОУ ДПІ – 22534630.

Платником податку та єдиного соціального внеску підприємець зареєстрований у головному управлінні Державної податкової служби у Полтавській області, Лубенське управління, Чорнухинська Державна податкова служба (Лубенський район).

В Головному управлінні регіональної статистики ФОП зареєстрований з 9 вересня 2013 р. з кодом ЄГРПОУ ДПІ – 21680000.

Підприємець має значний досвід у геодезії:

2003-2013 рр. – начальник районного відділу земельних ресурсів.

2013 р. – по даний час – ФОП.

Структура управління суб'єкта мікропідприємництва наведена на рис. 2.1.

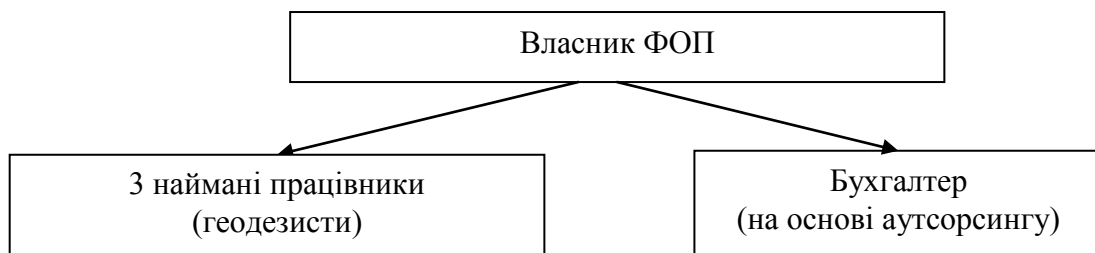


Рис. 2.1. Структура управління ФОП, 2017-2021 рр.

Джерело: побудовано автором за даними ФОП

Бізнес ФОП у інженерній сфері передбачає визначення з допомогою геодезичного пристрою місцезнаходження поворотних точок меж земельної ділянки, закріплення їх межовими знаками й розробка та затвердження технічної документації. Геодезичні послуги надаються особистим селянським господарствам, приватним особам, підприємцям, організаціям і органам місцевого самоврядування. Підприємець працює за допомогою орендованого пристрою JPS-приймача SL 600, що має значно нижчу продуктивність ГНСС зйомки, адже правильно проведені геодезичні роботи – це запорука якості проекту клієнтів. Підприємець здійснює комплексний

підхід до клієнтів. Встановлення меж земельних ділянки підприємець здійснює «під ключ» в чотири етапи (на період воєнного стану документація розробляється лише по оренді землі та по переоформленні старих паїв):

1. Укладення договору для встановлення меж земельної ділянки між ФОП і клієнтом на складання технічної документації.

2. Підготовчі роботи. Проводять збір і аналіз наявної документації з землеустрою, правових підстав надання земельної ділянки у власність чи користування, відомостей щодо наявності спірних питань про межі земельної ділянки, даних Державного земельного кадастру та ін.

3. Топографо-геодезичні роботи. Виконують геодезичні зйомки на місцевості щодо визначення точних поворотних точок меж земельних ділянок і, за необхідності, встановлення межових знаків. Методом диференціального ортофототрансформування по зробленим фотознімках створюється ортофотоплан. На планово-картографічній основі виділяють поле, площа якого вимірюють. Якщо кілька полів, також вони показуються на плані. Червоним кольором виділяють площу за кадастровими документами. Вказують виміряну площу.

4. Камеральні роботи. Складають та оформляють технічну документацію із землеустрою про встановлення меж земельної ділянки у натурі (на місцевості) і закріплення їх межовими знаками. Вносять відомості про земельну ділянку у Державний земельний кадастр. Для встановлення клієнту межі земельної ділянки у натурі (на місцевості), йому видають розроблену і затверджену:

технічну документацію із землеустрою щодо встановлення та відновлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості);

технічну документацію із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок;

технічну документацію із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право власності на земельну ділянку (оренди),

проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність (оренду).

Замовники можуть звертатися до ФОП для укладання договорів як на постійне обслуговування, так і на виконання разових робіт.

Згідно реклами в інтернеті геодезичні послуги надають лише приватні фірми: шістнадцять ФОПів в Полтавській області та десять ФОПів у місті. Конкуренти працюють за допомогою стандартних ГНСС приймачів на базі MEMS, що збільшує розмір похибки під час виміру земельних площ, також час розробки технічної документації конкурентами становить 3-6 місяців, а ФОП пропонує за 1 місяць. Найближчий конкурент – ФОП-конкурент використовує ГНСС приймач і70, що працює менш ефективно ніж ГНСС приймач і73. Державна установа регіональна філія державного підприємства «Центр державного земельного кадастру» у період воєнного стану не надає послуги. Звітність ФОП та інформація з ЄДР наведена в додатку Б.

Від якісного та кількісного складу працівників, зайнятих у геодезичних роботах залежить результат роботи. Кількість найманих працівників та фонд їх оплати праці наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Кількість найманих працівників ФОП та фонд їх оплати праці,
2017-2021 рр.**

Показники	Роки					2021 р. до 2017 р., %	ФОП конкурент, 2021 р.	ФОП. до ФОП конкурента, 2021 р., %
	2017	2018	2019	2020	2021			
Кількість найманих працівників, осіб	3	4	4	4	4	133,3	3	133,3
Фонд оплати праці, тис. грн	260,3	305,8	312,3	350,6	398,4	153,1	306	130,2

Джерело: побудовано автором за даними ФОП

У 2021 р. в ФОП кількість найманих працівників становила 4 особи, що на 1 особу або на 33,3 % більше ніж у 2017 р. та в порівнянні з головним конкурентом.

Фонд оплати праці у 2021 р. становив 398,4 тис. грн. Всі працівники мають ФОП мають необхідну освіту в сфері геодезії.

Для роботи у сфері геодезії ФОП навчався за спеціальністю «Землевпорядкування та кадастр» та отримав кваліфікацію інженер-землевпорядник (ДСК № 091401 від 2 квітня 2007 р.). Свідоцтво про підвищення кваліфікації інженера-землевпорядника ПК 38639433/000649-21 отримав 01 жовтня 2021 р. Без наявності такого сертифікату у виконавця робіт проект землеустрою вважається недійсним та державна реєстрація земельної ділянки здійснена не буде.

Важливе значення для розвитку ФОП мають основні засоби. Аналіз забезпеченості і використання основних засобів підприємцем наведений у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз забезпеченості і використання основних засобів, 2017-2021 рр.

Показники	Роки					2021 р. до 2017 р., %	ФОП конкурент, 2021 р.	ФОП. до ФОП конкурента, 2021 р., %
	2017	2018	2019	2020	2021			
Вартість основних засобів, тис. грн	658,3	728,6	788,5	678,0	751,0	114,1	1681,3	44,7
Фондоозброєність, тис. грн	219,4	182,2	197,1	169,5	187,8	85,6	560,4	33,5
Рентабельність основних засобів, %	21,9	72,6	172,3	349,5	175,2	x	82,1	x

Джерело: побудовано автором за даними ФОП

У 2021 р. у порівнянні вартість основних засобів збільшилась до 751 тис. грн або на 92,7 тис. грн (8,7 %). Показник фондоозброєності зменшився на 31,7 тис. грн, або на 14,4 % у порівнянні з 2017 р. і становив у 2021 р. 187,8 тис. грн.

Рентабельність основних засобів становила 175,2 %. Проаналізуємо результативність діяльності ФОП у табл. 2.3.

Результативність діяльності ФОП, 2017-2021 рр.

Показники	Роки					2021 р. до 2017 р., %	ФОП конкурент, 2021 р.	ФОП. до ФОП конкурента, 2021 р., %
	2017	2018	2019	2020	2021			
Вартість, грн: одного замовлення (в середньому)	3880,3	4250,3	4750,0	4800,0	5000,0	128,9	6000,0	83,3
виготовлення технічної документації	2700,0	3000,0	3200,0	3300,0	3500,0	129,6	4500,0	77,8
вартість заміру однієї точки на полі	250,0	270,0	280,0	300,0	350,0	140,0	400,0	87,5
Кількість наданих послуг, шт.	37	124	286	493	263	709,8	230	114,4
Загальна сума доходу, тис. грн	143,9	529,0	1358,6	2369,8	1315,8	914,6	1380,0	95,4
Сума податку за ставкою 5 %, грн	7193,3	26447,5	67928,1	118492,3	65769,1	914,3	69000,0	95,3
Сума єдиного податку, що підлягає нарахуванню та сплаті в бюджет, грн	1761,4	8895,4	25001,1	11408,8	125,0	7,1	2502,3	5,0
Рівень рентабельності, %	5,8	13,3	15,3	20,6	4,5	x	12,3	x

Джерело: побудовано автором за даними податкової декларації ФОП

ФОП проводить діяльність на третій групі оподаткування і сплачує єдиний податок в розмірі 65769,1 грн (5 % від доходу). Оренда ГНСС приймача у конкурентів за ціною 1500 грн/доба зі значно гіршими технічними можливостями. Рівень рентабельності діяльності підприємця у 2021 р. складав 30,2 %.

Вартість проведення земельних робіт ФОП становила у 2021 р. 250-350 грн за одну точку вимірювання. Особисті селянські господарства, ФОПи та фермерські господарства в середньому замовлятимуть на 2-7 га, що включає 4-5-6-10 точок. Організації, органи місцевого самоврядування,

середній і великий бізнес будуть замовляють документацію на 10, 50, 100 та більше га. Вартість по виготовленню технічної документації становить 3000-3500 грн. Підприємець може надати поетапну оплату та гнучку цінову політику. Військовим діють знижки.

Вартість оренди геодезичного приладу JPS-приймача SL 600 складала у 2021 р. 1500 грн/доба.

Перевагами діяльності ФОП є:

законна діяльність з урахуванням вимог військового стану згідно Закону України «Про правовий режим воєнного стану» №-2394-IX від 03.08.2022 р., Постанови Кабінету міністрів України «Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану» № 564 від 7 травня 2022 року.

робота виключно за безготівковими розрахунками та надання послуг офіційно через банківський рахунок у ПриватБанку та Полтава-Банку, відповідно прозора сплата податків. Конкуренти часто працюють з готівкою.

узгодження документів нашим із першого разу;

значний досвід роботи у сфері геодезії та землепорядкуванні (16 років), що дозволяє швидко, точно та якісно проводити вимірювання полів та розробляти технічну документацію.

наявність постійних клієнтів. До кожного клієнта ФОП застосовує індивідуальний та комплексний підхід. Виїзд до клієнтів на наступний день. ФОП виготовляє технічну документацію за 1 міс, а не 3-6 міс. чи більше як у конкурентів;

для ведення діяльності не потрібно орендувати великі приміщення, тільки невеличкий офіс;

поетапна оплата та гнучка цінова політика.

В цілому, ФОП працює ефективно, але складні умови господарювання потребують державної підтримки.

2.2. Особливості державної підтримки мікропідприємця

Звертаючи увагу на значну структуроутворюючу роль малого, зокрема й мікро, та середнього підприємництва для сучасної економіки змішаного типу різнобічна підтримка розвитку їх є стратегічним завданням органів державної та виконавчої влади не лише для відновлення макроекономічної, але й для політичної та соціальної стабільності Полтавської області.

Сектор малого, зокрема, мікро і середнього підприємництва в порівнянні із великим є традиційно уразливішим до зовнішніх викликів. Основні проблеми, з якими ФОП стикається під час підприємницької діяльності наведені на рис. 2.2.



Рис. 2.2. Найбільші перешкоди для ведення малого та середнього бізнесу, 2017-2022 р.

Джерело: побудовано автором на основі проведених опитувань

Отже, багато проблемам розвитку бізнесу неузгоджені державою та її апаратом, зокрема, відсутність надійної судової системи, незахищеність приватної власності та рейдерство, низька купівельна спроможність населення, високі вимоги на отримання грантів та подання заявок. Ці

проблеми мають вирішуватися і коригуватися на рівні державних управлінців. Протягом 2017-2019 рр. ФОП не звертався за фінансовою підтримкою до державних органів, лише співпрацював із органами місцевої влади (сільськими, селищними та міськими радами) області для отримання дозволів на документацію та звертався за консультаціями у Центр підтримки підприємців Дія.Бізнес.

Початок 2020 р. макроекономічна стабільність підприємця порушилася у результаті пандемії COVID-19. Найбільш уразливими у цих умовах виявилися суб'єкти малого і середнього підприємництва, зокрема, й ФОП, що традиційно є більш ризиковими і не мають «подушки безпеки» у повному обсязі. До наявних проблем розвитку мікропідприємництва додалися великі фінансові втрати.

Державною підтримкою залучився під час і ФОП (рис. 2.3).

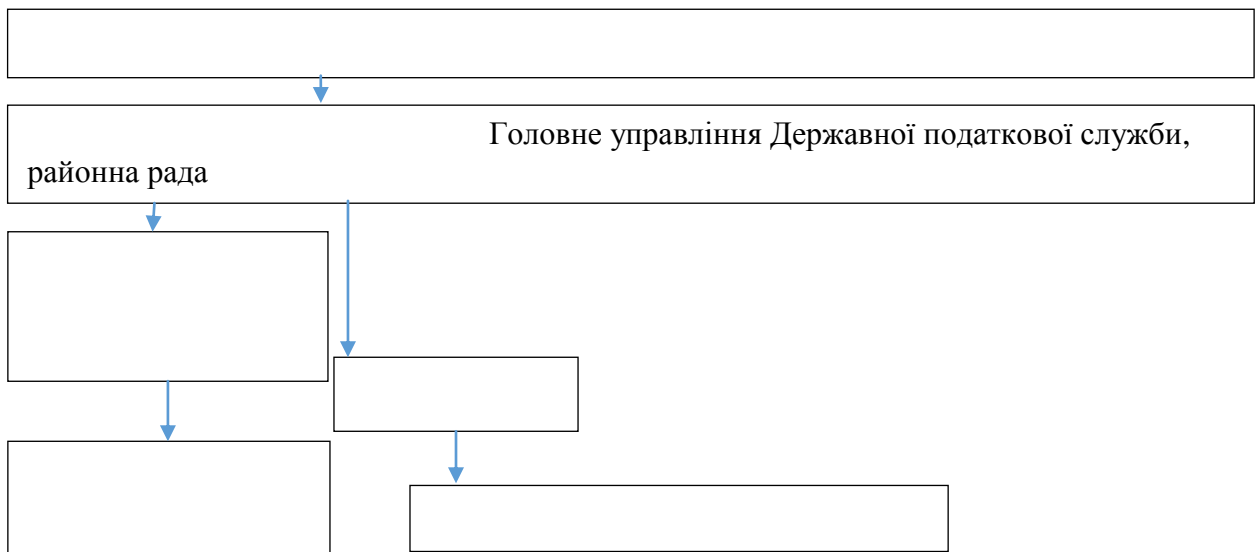


Рис. 2.3. Схема залучення ФОП до державної підтримки у період пандемії COVID-19, 2020-2021 рр.

Джерело: побудовано автором за даними ФОП

Зі сторони фіскальної політики запровадили програму державної допомоги бізнесу, згідно якої найуразливіші підприємства мали можливість отримати разову допомогу в розмірі 8000 грн (програма діяла два рази); ввели податкові канікули підприємствам до травня 2021 р.; списали частину

податкових боргів у розмірі до 3030 грн. Полтавською обласною радою та виконавчими органами виконавчої влади на регіональному рівні для усунення проблем ведення бізнесу було запроваджено ряд пом'якшувальних карантинних заходів.

ФОП по допомогу від держави на найманих працівників звертався як «застрахована особа», тобто такий, хто надавав зарплати не «у конвертах» та сплачував податки, зокрема, й єдиний соціальний внесок.

Підтримка діяла у період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, відповідно лише під час карантину. Щоб отримати допомогу, працівники і підприємці мали написати заяву через Дію (державний портал електронних послуг) та вказати персональні дані і рахунок, на який були переказані кошти. А ФОП подавав заяву на отримання одноразової допомоги на працівників до центру зайнятості. Сума компенсації розраховувалася як одна десята від єдиного соціального внеску, сплаченого за 10 місяців до того періоду, що закон набув чинності. Форму заявки на таку компенсацію і порядок її отримання визначав уряд.

З початку повномасштабного російського вторгнення в Україну ФОП отримати допомогу може максимально швидко і просто. Крім центру Дія.Бізнес офлайн в м. Полтава, урядовці запустили інноваційний формат гарячої лінії. Центр надавав консультації як допомогу із пошуком роботи, відкрити власну справу чи тимчасово перевезти бізнес за кордон. Після консультації ФОП отримував індивідуальну дорожню карту з списком корисних матеріалів, інформаційні повідомлення про контакт-центри й інші рекомендації. Підприємець швидше адаптується до війни, чим адаптовувався до пандемії COVID-19. Він продовжує працювати. Тому дуже важлива підтримка мікропідприємців, щоб зберегти дану тенденцію і стимулювати розвиток економіки України. Адже економічний фронт, як ніколи, є важливим. ФОП скористався деякими державними програмами підтримки під час дії воєнного стану та через волонтерів підтримав Збройні Сили

України (рис. 2.4).

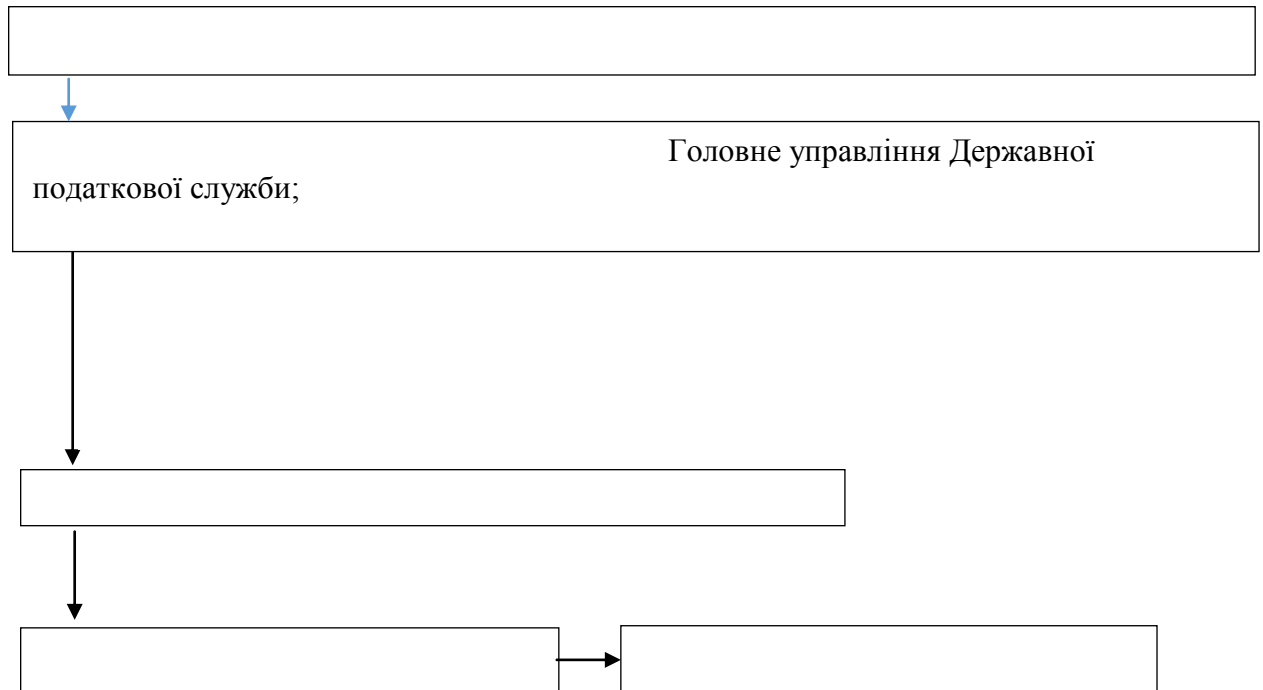


Рис. 2.4. Схема залучення ФОП до державної підтримки у період пандемії COVID-19 під час масштабного російського вторгнення в Україну, 2022 р.

Джерело: побудовано автором за даними ФОП

В зв'язку із воєнним станом в Україні для збереження безпеки геопросторових даних з 24 лютого 2022 р. було терміново вимкнено усі акаунти мережі. Через місяць мережа функціонувала та мала можливість включати та продовжувати підписки. Хоча працювати дуже складно: під час воєнного стану і різноманітної інформації щодо міток ворогами геодезичними мітками на будинках і дорогах працювати стало небезпечно. Крім того, для роботи потрібно мати дозвіл Служби безпеки України.

Періодично ФОП проводить моніторинг інформації, що розміщена на сайтах органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Зокрема Полтавська обласна державна адміністрація на офіційному сайті має вкладку «Для бізнесу» де висвітлює адміністративні й інші публічні послуги облдержадміністрації. Періодично моніторить інформацію, розміщену на офіційному вебсайті Лубенської районної ради та офіційну інформацію про

державну підтримку на сторінках Facebook і YouTube каналі, інформування у онлайн-медіа тощо.

З початку повномасштабного російського вторгнення ФОП зазначав про недостатню відкритість органів місцевої влади, представників силових відомств та неефективну комунікацію із ними. Скарги підприємця стосувалися не лише наявністю недостатньої кількості інформації у початковий воєнний період, а й відсутністю будь-якого алгоритму дій у надзвичайній ситуації. Це породжувало паніку, появу дезінформації та фейкових повідомлень та не було свідченням турботи влади про підприємців та громадян.

Але з червня 2022 р. ФОП характеризуються достатньо високим рівнем поінформованості про пріоритетні питання у сфері підприємництва Лубенського району, адже прямо або опосередковано пов'язаний із більшістю процесів та активностей, які проходять у даному регіоні. Але в більшості випадків така поінформованість не переходить у конкретні дії чи рішення щодо співпраці з районною владою щодо досягнення корисних для певної території цілей.

Основні напрями співпраці між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування із ФОП були: участь у зустрічах від державних органів влади (круглі столи та консультації тощо); участь у заходах геодезичного напрямку (конференції, виставки, круглі столи тощо); залучення до вирішення проблеми території (благоустрій та дороги).

Отже, державна підтримка включає перш за все поінформованість про ряд програм та проектів, до яких підприємець міг би долучитися. Органами виконавчої влади та малим і середнім бізнесом Полтавського регіону було проведено чотири освітні семінари із питань публічних закупівель і державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %», в якій прийняли участь 460 осіб, зокрема і ФОП.

Семінари інформували про реалізацію регіональних програм. Проводилось онлайн-навчання із питань ведення бізнесу, в яких прийняв

участь і ФОП (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Державна підтримка підприємців місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування області, 2017-2023 рр.

Назва проекту	Результат реалізації
Роз'яснення проектів, що є складовою Комплексної програми розвитку малого та середнього підприємства у області на 2021-2023 рр.	Прийняв участь. Інформацію прийняв до відома. В проектах не приймав участі.
Роз'яснення Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва у області на 2021-2027 рр.	Прийняв участь. Інформацію прийняв до відома. В проектах не приймав участі
Роз'яснення про можливість участі у Державній програмі «Доступні кредити 5-7-9% »	Прийняв участь у освітньому семінарі щодо державних кредитів. Заявку на участь не подавав
Роз'яснення Програми «Бізнес-Влада-Наука як взаємодія для результату»	Прийняв участь у тренінгах. Інформацію прийняв до відома.

Джерело: побудовано автором за даними державних програм

Цікавими для ФОП були тренінги щодо підтримки інновацій у підприємстві і розширенні можливостей доступу щодо фінансових ресурсів в рамках Програми «Бізнес-Влада-Наука як взаємодія для результату». На семінарі обласної ради ФОП неодноразово отримував необхідну інформацію про можливості реалізації проектів у рамках Комплексної програми розвитку малого та середнього підприємства у області на 2021-2023 рр. Підприємець ознайомився із фінансовою і кредитною підтримкою та особливостями відшкодування тіла кредиту суб'єктами підприємницької діяльності, які беруть кредити в державних банківських установах.

Отже, державна підтримка мікропідприємництва, в тому числі і ФОП є значною. Під час кризових невизначених ситуацій органи державної виконавчої влади розробляють антикризові програми. Державною допомогою користувався і бізнесмен. Але в той же час неузгодженість програм та інформаційного законодавства, відсутність міцних зв'язків влада-бізнес не сприяють державно-приватному партнерству. Вирішення цих проблем дозволить залучати мікробізнес, зокрема і ФОП до цільових

проектів стабілізації економіки та відновлення інфраструктури регіону та України в цілому.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз державної підтримки мікропідприємців дав можливість зробити наступні висновки:

1. ФОП – це фізична особа-підприємець, що спеціалізується на наданні приватним особам, підприємцям та організаціям різних геодезичних послуг. Зокрема, вимірювання площі полів за допомогою ГНСС приладів. Діяльність підприємця, згідно законодавчого поділу, відноситься до мікропідприємництва. У 2021 р. в ФОП кількість найманих працівників становила 4 особи. Підприємець має 16-річний досвід у сфері геодезії. ФОП проводить діяльність на третій групі оподаткування і сплачує єдиний податок в розмірі 65769,1 грн (5 % від доходу). Рівень рентабельності діяльності у 2021 р. складав 4,5 %. Але підприємець працює за допомогою орендованого пристрою JPS-приймача SL 600, що має значно нижчу продуктивність ГНСС зйомки

2. Протягом 2017-2019 рр. ФОП не звертався за фінансовою підтримкою до державних органів, лише співпрацював із органами місцевої влади (сільськими, селищними та міськими радами) Полтавської області для отримання дозволів на документацію.

3. Державною підтримкою підприємець залучився під час пандемії COVID-19 у 2020-2021 рр., зокрема, у березні-травні 2020 р. в період податкових канікул, як єдинник не сплачував єдиний соціальний внесок. На період карантину тимчасово не платив орендну плату. Отримав виплату 8000 грн та можливість списати частину податкових боргів у розмірі 2000 грн.

4. Під час повномасштабного російського вторгнення ФОП скористався деякими державними програмами підтримки. Зокрема, підприємець був звільнений від сплати ЄСВ за працівника, якого призвали до Збройних Сил України. Фіскальна політика не застосовувала санкції за несвоєчасну сплату податків та зборів. Скористався Програмою працевлаштування переселенців

(6500 грн/особу). Відповідно, щоб зберегти дану тенденцію і стимулювати розвиток економіки України, дуже важлива державна підтримка. Адже економічний фронт, як ніколи, є важливим.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МІКРОПІДПРИЄМЦЯ

3.1. Участь ФОП у державних програмах підтримки та розвитку

ФОП працює за допомогою орендованого пристрою JPS-приймача SL 600, що має низьку продуктивність ГНСС зйомки. Оренда обладнання за один день є дороговартісною і становить 1500 грн. Отже, ми пропонуємо підприємцю скористатися державною підтримкою та подати документи на отримання гранту. Держава виділяє мікрогранти для запуску бізнесу в розмірі 5 млрд грн. Претендувати на мікрогрант від держави може кожен громадянин України, що уже має бізнес і хоче його розширити. Сума гранту складає 150000-250000 грн за умови працевлаштування двох осіб, або 150000 грн – якщо одну. Не має значення сфера діяльності.

Юридичні особливості державної політики зазначені в Наказі Мінекономіки від 06.07.2022 р. № 1969 «Про затвердження Порядку проведення оцінювання заяв, критеріїв оцінювання та необхідної кількості балів (оцінки) для прийняття Державним центром зайнятості рішень про надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, форми бізнес-плану, форми договору про надання мікрогранту, а також кінцевих строків подання заяв та граничної суми мікрогрантів» та Постанові Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 738 «Деякі питання надання грантів бізнесу».

Для участі у державній програмі «Мікрогранти для запуску та розвитку бізнесу» потрібно подати заявку та бізнес-план потрібно буде через «Дію». Його оцінюватимуть експерти Ощадбанку і Державного центру зайнятості.

Центр зайнятості, за умови відбору проєкту, проведе онлайн-співбесіду і дасть оцінку за методикою Мінекономіки, за допомогою бальної системи. Ощадбанк перевірятиме ділову репутацію та після позитивного рішення ідентифікує клієнта і відкриє рахунок. Гроші не видатимуться «на руки», а направляться за цільовим призначенням, що буде вказане у договорі. Розгляд заявок буде відбуватися «хвилями». Підприємець отримає відповідь через 10 днів (додаток В). Держава планує видати 20 тис. грантів.

У зв'язку з великої чисельністю звернень клієнтів та прагненню до постійного розвитку з метою підвищення ефективності роботи за допомогою гранту пропонуємо придбати геодезичний пристрій ГНСС приймач і73 і контролер планшет HCE 320, що є більш надійним приладом та збільшує ефективність вимірювань точок на 20 % та швидкість розвивальних робіт до 30 %. Комплект пропонуємо придбати в ТОВ «ЕЛНАВ» м. Київ.

Перевагами бізнес-ідеї ФОП будуть:

геодезичні роботи, кадастр, земельне проектування та планування територій – це запорука повоєнної ефективної відбудови України;

потреби у геодезичних послугах є завжди, але у зв'язку з відкриттям ринку землі їх кількість постійно збільшується (з 1 липня по 8 серпня 2021 р. в Україні уклали 4987 угод щодо продажу ділянок. Найбільша площа проданих земель – область [59], а наявність більш продуктивного геодезичного апарату дасть можливість задовільними потреби більшої кількості клієнтів;

велику кількість запитів щодо розробки проектної документації на встановлення меж земельної ділянки ми зможемо задовольнити за рахунок придбання та застосування пристрою ГНСС приймача і73, що включає останні інновації (інерційний модуль забезпечує автоматичну компенсацію нахилу віхи та сантиметрову точність вимірювання) і польового програмного забезпечення CHCNAV LandStar 7 в контролері планшеті HCE 320 дають можливість за 30 хв виміряти площу розміром 2 га, з погрішністю 5 см (оренованим пристроєм вимірюємо 11 год з погрішністю 1,5 м). Геодезичний пристрій найкраще своєму класі відстежує сигнали ГНСС

навіть у суворих умовах [28]. Аналогів даного інноваційного обладнання такого технічного рівня немає в жодного конкурента Полтавської області.

Згідно обмежень державного гранду ФОП зможе отримати кошти лише на придбання обладнання та оренду приміщення. Витрати наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Шляхи використання державного мікрогранту ФОП, 2023 р.

Стаття витрат	Сума (грн)	Обґрунтування
1. Закупівля обладнання: геодезичний пристрій ГНСС приймач і73 і контролер планшет HCE 320	232000,0	Новий інноваційний ГНСС приймач з компенсацією нахилу
1.1. Супутниковий ГНСС приймач і73: ГНСС приймач і73, UHF антена віха та транспортна сумка, USB type-C кабель, адаптер живлення кріплення для контролера під віху	203400,0	GNSS приймач і73 важить 730 г, ключає 624 каналну мульти-GNSS плату. Має можливість проведення зйомки у важкодоступних місцях за допомогою вбудованої інерційної системи. Компактний і зручний у вимірюванні. Використання високопродуктивного роверу передбачено для зйомки та розбивки на будь-яких топографічних, картографічних або інших об'єктах
1.2. Контролер-планшет HCE 320: контролер-планшет HCE 320, сер. Номер 380400528, USB type-C кабель передачі даних для контролера, стилус, адаптер живлення, програмне забезпечення Landstar 7	28600,0	HCE320 – це сучасний, професійний польовий контролер, обладнаний великим сенсорним екраном з діагоналлю 5,5 дюйма, який дозволяє працювати навіть при яскравому сонячному світлі. Оперативна пам'ять у розмірі 2-х Гб та 8-ядерний процесор забезпечують швидку роботу з великою кількістю даних
2. Виробничі витрати	18000,0	Витрати на оренду приміщення (за три роки) 72000x25 %
Всього	250000,0	х

Джерело: авторська розробка

Отже, державні грантові кошти будуть витрачені на обладнання: вартість геодезичного пристрою ГНСС приймач і73 і контролер планшет НСЕ 320 становить 232 тис. грн, витрати на оренду приміщення – 18 тис. грн.

Переваги ГНСС приймача Elnav і73 та контролера планшета НСЕ 320:

за допомогою портативного обладнання вагою 0,73 кг, що на 40 % легше звичайного ГНСС приймача, послуги можна надавати на території всієї України, але найбільша кількість споживачів передбачається в області. Виїзд до клієнта відбувається вже на наступний день;

приймач Elnav і73 представляє інтегровану технологію IMU-RTK, що забезпечить надійне і точне позиціонування в будь-яких обставинах. Він поєднує в собі сучасну RTK-технологію, професійний датчик IMU(без калібрування) і розширені можливості відстеження супутників, що дозволяє значно підвищити доступність та надійність. Підключення можливе за допомогою каналів зв'язку: Bluetooth, що має розширений радіус дії, Wi-Fi та NFC. Використання НСЕ320 як сучасного, професійного польового контролера, обладнаного великим сенсорним екраном з діагоналлю 5,5 дюйма дозволить працювати навіть при яскравому сонячному світлі. Оперативна пам'ять у розмірі двох Гб та 8-ядерний процесор забезпечать швидку роботу з великою кількістю даних;

придбання сучасного інноваційного приладу дасть можливість зменшити час на польові роботи та проектну документацію, що виготовляється самостійно, та збільшити кількість постійних клієнтів. Середньорічна кількість наданих послуг за останні п'ять років становила 220-260 штук. За більш високої продуктивності нового обладнання, найму двох осіб та конкурентоспроможної ціни в плановому році кількість наданих послуг зростуть на 25-30 % та з'являться нові клієнти. Якщо взяти вартість обладнання в сумі 232 тис. грн, придбаного за рахунок даного мікрогранту на 36 міс. та в середньому на 21 робочий день, то за день амортизація становитиме 307 грн/доба, при цьому наш ФОП на даний момент бере в

оренду за 1500 грн/доба, що беззаперечно підтверджує доцільність придбання обладнання. Придбання геодезичного обладнання для ФОПа дасть можливість за 30 хв виміряти площу розміром 2 га навіть у суворих умовах, що на 72 % швидше ніж стандартним ГНСС обладнанням, з погрішністю лише 5 см. За допомогою портативного легкого обладнання послуги можна надавати на території всієї України. Наявність інерційної системи збільшує ефективність вимірювань точок на 20 % та швидкість розбивальних робіт до 30 %. Усунення витрат на оренду геодезичного обладнання дадуть можливість зменшити витрати на розробку технічної документації.

Ефективність реалізації бізнес-плану по роках наведена в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Ефективність реалізації бізнес-плану ФОП за державним мікрогрантом,
2023-2025 рр., грн**

Показники	Роки			Всього
	2023	2024	2025	
Всього надходжень	2051000,0 ¹	1725000,0	1713000,0	5489000,0
Статті витрат:				
Витрати пов'язані з реалізацією товарів/послуг	454000,0	288600,0	258840,0	1001440
Придбання майна для здійснення діяльності	232000,0	0,0	0,0	232000,0
Витрати на оренду	24000,0	24000,0	24000,0	72000,0
Комунальні послуги (газ, світло, вода)	12000,0	12000,0	12000,0	36000,0
Телефон та інтернет	3600,0	69600,0	39600,0	112800
Маркетинг та реклама	24000,0	24000,0	24000,0	72000
Поштові, поліграфічні послуги, канцтовари	2400,0	3000,0	3240,0	8640,0
Транспорт і доставка	114000,0	114000,0	114000,0	342000,0
Оплата професійних послуг (юридичні, бухгалтерські)	42000,0	42000,0	42000,0	126000,0
Всього витрати на оплату праці	852000,0	864000,0	876000,0	2592000,0
Заробітна плата заявника (для фізичної особи-підприємця)	240000,0	252000,0	264000,0	756000,0
Оплата праці працівників	612000,0	612000,0	612000,0	1836000,0
Повернення гранту (у 3 кварталі у вигляді податків)	-43610,0	-1716536,0	-3389387,0	x
Сплата податків і зборів	417444,0	418644,0	418044,0	1254132,0
Всього витрат	1723444,0	1571244,0	1552884,0	4847572,0
Чистий дохід	-22444,0	153756,0	160116,0	641428,0
Перехідний залишок коштів	-381666,0	98708,0	763997,0	291428,0
Залишок коштів всього	-404110,0	252464,0	924113,0	291428,0
Надходження від оренди	148255,4	x	x	x

обладнання				
Рівень рентабельності надання послуг, %	7,3 ²	9,8	10,3	x

Примітка:

1. 2051000,01 (виручка 1801,0 тис. грн + 250,0 тис. грн гранту)

2. Мав бути рівень збитковості в розмірі -1,3 %, але, підприємець отримав у 2023 році додатково від оренди обладнання 148255,4 грн і вийшов на рівень рентабельності 7,3 %

Джерело: авторська розробка

В цілому, рентабельність бізнесу становитиме 7,3 % у 2023 р. Окупність проекту буде вже в першому році використання інноваційного обладнання.

ФОП забезпечить значну потребу населення у геодезичних послугах в післявоєнний період, які є завжди, а у зв'язку з відкриттям ринку землі значно зросли. Прискорить видачу земель запасу військовим. У зв'язку з тим, що державні підприємства у період воєнного стану не надають геодезичні послуги, ФОП забезпечить ринкові потреби громади Полтавської області. ФОПом буде працевлаштовано два найманих працівника, що зменшить рівень безробіття об'єднаної територіальної громади. В цілому, планово виручка від ведення бізнесу зросте на 36,9 %, що приблизно становить 1186 тис. грн за три роки. Це дасть можливість додатково сплатити єдиного податку 5 % (59,3 тис. грн) та податки за створення двох додаткових робочих місць із середньою зарплатою 10,5 тис. грн – розмір податків становитиме 306 тис. грн за три роки, що покращить економіку регіону.

Зняття воєнного стану дасть можливість відновити передачу земельних ділянок безоплатно у власність громадян (згідно ст. 121 Земельного Кодексу України). ФОП буде розробляти документацію із землеустрою щодо відведення земельної ділянки для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка). Що збільшить чисельність звернень до ФОП. Передбачається подальше надання земельних ділянок військовослужбовцям АТО (ООС) в розмірі не більше 2 га у власність у межах норм безоплатної приватизації, які визначені ст. 121

Земельного кодексу України та, в перспективі, видача земельних ділянок військовим із земель запасів, що обороняють Україну від широкомасштабного вторгнення росії. Участь у державному гранті потребує розробку бізнес-плану. Передбачається, що за консультаціями щодо його формування ФОП звернеться до Полтавського державного університету на кафедру підприємництва і права. В цілому, державні гранти сприятимуть економічному розвитку ФОП.

3.2. Реалізація фізичною особою-підприємцем проєктів за якими надається державна підтримка

Для малого, зокрема, мікробізнесу вебсайт – це ефективний багатоцільовий інструмент, який при мінімальних укладеннях коштів і достатній увазі приносить прибуток. ФОП, зацікавлений у розвитку бізнесу, залученні нових покупців і розширенні клієнтської бази, підвищенні кількості наданих послуг та фінансових оборотів за допомогою сайту. Саме для мікробізнесу сайт дасть найкраще співвідношення витрат та прибутку. Онлайн-ресурс стане майданчиком який буде інформувати про послуги в сфері геодезії та буде єдиним маркетинговим інструментом. Адже ринок у онлайн-бізнесі в Україні зростає більшими темпами, чим в всіх інших країнах Європи.

Зазначимо комплекс переваг, які принесе для ФОП наявність сайту:

- немає обмежень у залученні нових клієнтів;
- вся інформація зібрана в одному місці;
- потенціал зростання надання послуг;
- додатковий маркетинговий канал;
- поліпшення репутації;
- більш ефективна реклама;
- бонуси в конкурентній боротьбі.

ФОП для розробки сайту може скористатися послугами студії Web Mall або залучити за сумісництвом працівника. Передбачається, що

працівник ФОП прийме участь в державній програмі «IT Generation». Це державна програма безкоштовного навчання для осіб, які хочуть перейти у сферу IT із інших галузей. Вимогами до кандидатів є: вік від 21 року до 60 років, бажано зі знанням англійської мови на середньому рівні B1. Із бюджету на програму держава планує виділити всього 1,8 млрд грн за погодження від Міністерства фінансів. Додатково пілот на 3000 осіб буде профінансовано криптобіржою Binance. Компанія планує виділити на грант \$1 млн. Головною умовою проекту є: не бути студентом вузу і не мати досвіду роботи у IT-галузі.

Приклад оформлення сайту наведено в додатку Г.

Переваги у витратах на участь у державному гранті та навчанні працівника в порівнянні з користуванням послугами студії Web Mall становлять 68400 грн за рік (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Витрати на розробку вебсайту ФОП про послуги у сфері геодезії, 2023 р.

Витрати	Вартість, грн			
	Послуги студії Web Mall		Найманий працівник ФОП за внутрішнім сумісництвом (2 год/доба)	
	за місяць	за рік	за місяць	за рік
Сайт-візитка до 5 сторінок	3500,0	42000,0	0,0	0,0
Обслуговування сайту	1000,0	12000,0	0,0	0,0
Хостинг	700,0	8400,0	0,0	0,0
Просування сайту розробником	3000,0	36000,0	0,0	0,0
Просування сайту Google	2000,0	24000,0	2000,0	24000,0
Заробітна плата з нарахуваннями (посада за внутрішнім сумісництвом – 2 год/доба)	0,0	0,0	2500,0	30000,0
Витрати на безкоштовне навчання в сфері IT (державний безповоротний грант за програмою «IT Generation» за співфінансування криптобіржі Binance)	0,0	0,0	29850,0	29850,0
Всього витрат для ФОП	10200,0	122400,0	4500,0	54000,0

Джерело: авторська розробка

При розробці сайту доцільно використати іноземні сервера для збереження даних, відповідно сайт не буде пошкоджений під час воєнних дій. Передбачається, що один з найманих працівників ФОП виграє грант на навчання і займатиметься розробкою і просуванням сайту. Також він розробить логотип. Сайт не вимагатиме обов'язкової підтримки чи супроводу, він працюватиме стабільно і автономно без участі сторонніх осіб. З усіх питань управління сайтом працівник отримуватиме безкоштовну техпідтримку. Найманий працівник ФОП застосовуватиме різні види просування сайту, зокрема контекстну рекламу Google. Контекстна реклама належить до елементів просування сайту, коли він уже створений та наповнений усією необхідною інформацією, відповідно робиться вже у самому кінці, оплачується окремо. Вартість її 3000 грн одноразово, потім платите Google безпосередньо. Вартість залежить від інтенсивності реклами, кількості запитів на просування, регіону показу реклами тощо. Наприклад, заплатили 200 грн Google, а коли гроші на рекламному рахунку ФОП закінчаться – можна буде робити оплату знову і т. д. по типу платної реклами у газеті, тільки плата буде не за покази сайту, а лише за цільові переходи із нашого рекламного оголошення на сайт.

До розробки сайту входитиме мобільна версія сайту для телефонів і планшетів. Сайт ФОП коректно відобразатиметься на всіх видах пристроїв і всіх браузерах. Сайт матиме зручну панель управління, де працівник додаватиме, змінюватиме тексти, фотографії, відео, послуги тощо.

Сайт міститиме наступні сторінки:

головна;

ціни;

портфолію;

faqs;

контакти.

На головній сторінці буде висвітлено інформацію про:

головні наші послуги,

переваги, які отримає клієнт при роботі з ФОП,
 рекомендаційні листи клієнтів;
 три основні досягнення ФОП у сфері геодезії за останні три роки;
 новини;
 клієнтів.

В цілому, передбачається зростання поінформованості та залученості потенційних клієнтів на 20 % за рахунок створення вебсайту ФОП.

Війна стала потужним каталізатором у єднання та взаємодопомозі українців за ланцюжком: влада-бізнес-громад. Відповідно з метою створення сприятливих умов щодо розвитку підприємництва в м. Полтава передбачається у 2023 р. створення аграрного бізнес хабу міста. Матеріально-технічна підтримка проекту здійснюватиметься за рахунок обласного бюджету. Розпорядником коштів буде Департамент економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій облдержадміністрації.

Взаємодія інвесторів з аграрним бізнес хабом міста за співпраці з стейкхолдерами області буде максимально зручною та скрадатиметься з наступних етапів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Взаємодія інвесторів з аграрним бізнес хабом міста за співпраці з стейкхолдерами області, 2023-2024 рр.

Огляд аграрного бізнес хабу Полтава	Пропозиція	Придбання	Управління	Вихід з активу
Знайомлять інвестора з найбільш перспективними та рентабельними ділянками	Підбирають портфель земельних активів відповідно до бажаної стратегії інвестування	Вирішують з мінімальним залученням інвестора юридичні та нотаріальні питання	Супроводжують перебування інвестора в активі юридично та адміністративно	Аналізують динаміку цін на ринку, підбирають найбільш вдалий час. Допомагають продати
Стейкхолдери				
Полтавська асоціація бізнесу	ФОП у сфері геодезії, зокрема, ФОП у районі	Безоплатна правова допомога	Полтавська обласна державна адміністрація	Полтавська асоціація бізнесу

Джерело: авторська розробка

Метою діяльності аграрного бізнес хабу Полтава буде – сприяння зростанню агробізнесу через розвиток компетенцій, консультування та середовище однодумців у аграрній сфері. Спеціалісти хабу будуть підбирати, купувати, продавати та керувати найперспективнішими ділянками, щоб інвесторам було легше вкладатися в землю.

У 2023 р. планується збільшення видатків службам України із питань геодезії, картографії й кадастру згідно бюджетної програми «Проведення земельної реформи» до загальної суми 154 421,8 тис. гривень. Відповідно ФОП співпрацюватиме з аграрним бізнес хабом міста та надаватиме геодезичні послуги у районі області й отримає співфінансування від державної програми. Ключові питання, які вирішуватиме аграрний бізнес хаб міста: врегулювання ринку землі, придбання сільськогосподарської землі й нових агрокомпаній, інвестиції у елеваторну логістику тощо (рис. 3.1).



Рис. 3.1. Узагальнена семантична мережа аграрного хабу міста, 2023 р.
Джерело: авторська розробка

Успішність формування, впровадження та вдосконалення організаційних змін залежить від рівня організаційної зрілості аграрного бізнесу, у частці даної підсистеми управління знаннями та однією із головних складових – аграрного бізнес хабу Полтава, що оптимально забезпечуватиме формування банку знань та інформації, раціональне її зберігання і ефективну форму розповсюдження.

Співфінансування аграрного бізнес хабу та стейкхолдерів здійснюватиметься також Полтавською обласною державною адміністрацією згідно Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2021-2027 рр. та Комплексної програми розвитку

малого та середнього підприємства у області на 2021-2023 рр.

У зв'язку із введенням у дію з 01.01.2021 року Закону України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» є гостра необхідність у забезпеченні створення і функціонування національного геопорталу, геопорталів Державної геодезичної мережі і бази топографічних даних та наповнення їх актуальною та достовірною геодезичною й картографічною інформацією, базовими наборами геопросторових даних. В зв'язку з тим, що більшість картографічної інформації України дуже застаріла, її створення та оновлення і забезпечення відображення в відкритому для усіх користувачів доступі вимагає значного обсягу робіт та забезпечення сучасною технічною компонентою. Здійснення цих заходів у короткі терміни зумовлена тим, що актуальна та сучасна картографічна й геодезична інформація в післявоєнний період має стати базою більшості геоінформаційних систем, зокрема, Державного земельного кадастру та інших кадастрів й розроблення комплексних планів просторового розвитку території України.

Відповідно, у 2023 р. ФОП долучиться до робочої групи для забезпечення ЗСУ топографічними картами масштабами 1:25 000, 1:10 000 й іншими картографічними матеріалами. Доцільним є збільшення видатків у 2023 р. службам України із питань геодезії, картографії й кадастру згідно бюджетної програми «Керівництво та управління у сфері геодезії, картографії та кадастру» за загальним фондом до 1027601,3 тис. грн. ФОП долучиться до розробки комплексних планів просторового розвитку території України у післявоєнний період і отримає співфінансування з державної програми. Кошти державної програми будуть спрямовані на здійснення заходів, які спрямовані на проведення земельної реформи, наприклад, на ведення і функціонування, у тому числі адміністрування Державного земельного кадастру. В цілому за рахунок запропонованих заходів ФОП зможе значно підвищити прибутковість діяльності, буде розвивати свій бізнес та стане більш конкурентоспроможним.

Планова ефективність діяльності ФОП у 2023 р. наведена в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Планова ефективність діяльності ФОП, 2023 р., 2023 р.

Показники	Роки		2023 р. від 2021 р., (+,-)
	2021	2023	
Участь у державних проектах і програмах на отримання гранту, кількість шт.	0	4	4
Кількість наданих послуг, шт.	263	420	157
Виручка, тис. грн:	1315,8	1949,3	633,5
від основного виду діяльності	1315,8	1801,0	485,2
від оренди обладнання	х	148,3	х
Виробничі витрати, тис. грн	1259,1	1723,4	464,3
Чистий дохід, тис. грн	56,7	125,8	69,1
Рівень рентабельності, %	4,5	7,3	2,8

Джерело: побудовано автором на основі даних ФОП та прогнозних розрахунків

Отже, в цілому можна зробити висновок, що у 2023 р. кількість замовлень на вимірювання земельних ділянок та оформлення документів у сфері геодезії у ФОП збільшиться до 420 шт. Загальна сума доходу підприємця становитиме 1949,3 тис. грн, що на 485,2 тис. грн або на 36,9 % більше ніж у 2021 р. Рівень рентабельності надання послуг зросте на 2,8 % і становитиме 7,3 %. У ПДАУ в 2022 р. відкрили спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій». Підприємець буде надавати консультації студентам.

В цілому, мікропідприємства потребують значної державної підтримки в післявоєнний період: це й фінансування, й забезпечення проникнення новітніх технологій в системи малого бізнесу, і формування адекватної, чіткої та зрозумілої бази законодавчо-адміністративної системи та побудова зваженої податкової політики.

Висновки до розділу 3

Удосконалення шляхів забезпечення державної підтримки мікропідприємств у 2023 р. передбачає:

1. ФОП для розвитку бізнесу пропонуємо прийняти участь в урядовій програмі Єрбота та отримати на придбання геодезичного обладнання ГНСС

приймач Elnav i73 і контролер планшет HCE 320 з польовим програмним забезпеченням CHCNAV LandStar 7 безповоротний грант в розмірі 250 тис. грн. Окупність обладнання складе 1 квартал. Згідно програми підприємець працевлаштує двох осіб – геодезиста та бухгалтера.

2. Розробка сайту ФОП збільшить обсяг поінформованості та залученості потенційних клієнтів на 20 %. Передбачається, що найманий працівник прийме участь у державній програмі «IT Generation». За умови виграшу гранту в розмірі 29850 грн, він пройде чотирьох місячне навчання і розробить вейбсайт та застосунок для телефону і планшету для підприємця та буде займатися його адмініструванням.

3. З метою створення сприятливих умов щодо розвитку аграрного підприємництва в м. Полтава передбачається створення аграрного бізнес хабу Полтава. Фінансування стейкхолдерів здійснюватиметься згідно Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва у області на 2021-2027 рр., Комплексної програми розвитку малого та середнього підприємства у Полтавській області на 2021-2023 рр. та державної бюджетної програми «Проведення земельної реформи». ФОП співпрацюватиме з аграрним бізнес хабом міста та надаватиме геодезичні послуги. Також ФОП долучиться до розробки комплексних планів просторового розвитку території України у післявоєнний період і отримає співфінансування з державної програми «Керівництво та управління у сфері геодезії, картографії та кадастру».

4. В цілому, в 2023 р. кількість замовлень на вимірювання земельних ділянок та оформлення документів у сфері геодезії у ФОП збільшиться до 420 шт. Рівень рентабельності зросте до 7,3 %.

ВИСНОВКИ

Аналіз механізму державної підтримки розвитку суб'єктів мікропідприємництва дав можливість сформулювати наступні висновки:

1. Суб'єкти мікропідприємництва – це зазвичай фізичні особи-підприємці, у яких наймані працівники не перевищують 10 осіб та валовий

дохід не більше 2 млн євро. Основними напрямками державно підтримки мікропідприємств є: державні проекти по навчанню охочих щодо організації бізнесу; спрощення організації, ведення бізнесу й подання звітності; пільгове оподаткування та кредитування; інвестування у конкретні сфери; консультування і юридичне супроводження бізнесу.

2. ФОП – це фізична особа-підприємець, що спеціалізується на наданні геодезичних послуг приватним особам, підприємцям та організаціям. Він має шістнадцятирічний досвід роботи у сфері геодезії (2003-2013 рр. – начальник районного відділу земельних ресурсів смт району області, з 2013 р. – і по даний час – власник ФОП) Бізнесмен надає консультації в сфері геодезії «суддям міжнародної категорії» в судах міста. У мікропідприємця у 2021 р. працювало чотири найманих працівників, знаходиться на третій групі оподаткування і сплачує єдиний податок в розмірі 65769,1 грн (5 % від доходу). З початку війни (24 лютого 2022 р.) доступ до Земельного кадастру України було повністю закрито, а з травня 2022 р він відкрито обмежений, що негативно вплинуло на розвиток бізнесу підприємця. Рівень рентабельності надання послуг становив 4,5 %.

3. Протягом 2017-2019 рр. ФОП не звертався за фінансовою підтримкою до державних органів, лише співпрацював і органами місцевого самоврядування (сільськими, селищними та міськими радами) Полтавської області для отримання дозволів на документацію та звертався за консультаціями у Центр підтримки підприємців Дія.Бізнес.

4. Державною підтримкою підприємець залучився під час пандемії COVID-19 у 2020-2021 рр., зокрема, у березні-травні 2020 р. під час податкових канікул не сплачував єдиний соціальний внесок. На період карантину тимчасово не платив орендну плату. Отримав виплату 8000 грн та можливість списати частину податкових боргів у розмірі 2000 грн. Отримував постійну інформаційну онлайн підтримку від інформаційного порталу Дія.Бізнес.

5. Складність ведення бізнесу за умов воєнного стану включає необхідність отримання дозволів від Служби безпеки України, проблеми з логістикою. У той же час в цей період конкуренція зменшилась – державні організації в Полтавській області подібні послуги не надають. Під час повномасштабного російського вторгнення ФОП скористався деякими державними програмами підтримки під час дії воєнного стану та через волонтерів підтримав Збройні Сили України. Зокрема, підприємець був звільнений від сплати ЄСВ за працівника, якого призвали до Збройних Сил України. Фіскальна політика не застосовувала санкції за несвоєчасну сплату податків та зборів. Скористався Програмою працевлаштування переселенців (6500 грн/особу). Державна підтримка дуже важлива, адже економічний фронт допомагає наблизити перемогу.

6. Підприємець працює за допомогою орендованого пристрою JPS-приймача SL 600, що має низьку продуктивність ГНСС зйомки. Вартість оренди обладнання на один день становить 1500 грн. Тому намагався відвідувати робочі зустрічі, форуми, що організовували органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Де ознайомився із Комплексною програмою розвитку малого та середнього підприємництва у області на 2021-2023 рр., Стратегією розвитку малого та середнього підприємництва у області на 2021-2027 рр. Але самому розібратися у всіх необхідних документах для отримання коштів на реалізацію проекту йому виявилось складно.

Перелічимо напрями вдосконалення державної політики розвитку мікропідприємництва, адже однією з пріоритетних цілей Міністерства цифрової трансформації України – створення країни підприємців:

1. Так як геодезичні роботи, кадастр, земельне проектування та планування територій це – запорука повоєнної ефективної відбудови України то пропонуємо ФОП прийняти участь в урядовій програмі Єробота та отримати безповоротний грант в розмірі 250 тис. грн на геодезичне обладнання ГНСС приймач Elnav i73 і контролер планшет HCE 320 з польовим програмним забезпеченням CHCNAV LandStar 7 вартістю 232 тис.

грн та на виробничі витрати на оренду приміщення в розмірі 18 тис. грн (25 % від загальної вартості за три роки). Окупність обладнання складає 1 квартал. Для участі у державній програмі «Мікрогранти для запуску та розвитку бізнесу» потрібно подати заявку та бізнес-план через єдиний портал державних послуг Дія. Проект оцінюватимуть експерти Ощадбанку і Державного центру зайнятості. Згідно програми підприємець працевлаштує двох осіб – геодезиста та бухгалтера.

2. Для мікробізнесу сайт дає найкраще співвідношення витрат та прибутку. Передбачається, що працівник ФОП прийме участь в безкоштовній державній програмі «Старт в ІТ». Фінансує відібраних кандидатів на навчання Міністерство фінансів та криптобіржа Binance. За умови виграшу гранту в розмірі 29850 грн/особу, він пройде чотирьох місячне навчання і розробить вейбсайт та застосунок для телефону і планшету та буде займатися його адмініструванням. Річні витрати на заробітну плату за внутрішнім сумісництвом (2 год в день) складатимуть 30 тис. грн. Передбачається зростання поінформованості та залученості потенційних клієнтів на 20 % у сфері геодезії.

3. Війна стала потужним каталізатором єднання та взаємодопомоги українців за ланцюжком: влада-бізнес-громад. З метою створення сприятливих умов щодо розвитку аграрного підприємництва в м. Полтава передбачається у 2023 р. створення аграрного бізнес хабу міста. Це простір, де спеціалісти підбиратимуть, купуватимуть, продаватимуть та керуватимуть найперспективнішими ділянками, щоб інвесторам було легше вкладатися в землю. Фінансування аграрного бізнес хабу та стейкхолдерів здійснюватиметься згідно бюджетної програми «Проведення земельної реформи», Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва у області на 2021-2027 рр. та Комплексної програми розвитку малого та середнього підприємства у області на 2021-2023 рр. Відповідно ФОП співпрацюватиме з аграрним бізнес хабом Полтава та надаватиме геодезичні послуги у районі області й отримає співфінансування від державної програми.

4. Актуальна і сучасна інформація в післявоєнний період має стати базою більшості геоінформаційних систем, зокрема, Державного земельного кадастру, інших кадастрів й розроблення комплексних планів просторового розвитку території України. У 2022 р. ФОП долучиться до робочої групи для забезпечення ЗСУ топографічними картами масштабами 1:25 000, 1:10 000 й іншими картографічними матеріалами. Відповідно, доцільним є збільшення видатків у 2023 р. службам та підприємцям України із питань геодезії, картографії й кадастру згідно бюджетної програми «Керівництво та управління у сфері геодезії, картографії та кадастру» за загальним фондом до 1027601,3 тис. грн всього. Передбачається, що ФОП. долучиться до розробки комплексних планів просторового розвитку території України у післявоєнний період та отримає співфінансування із державної програми.

5. Отже, у цілому можна зробити висновок, що в 2023 р. кількість замовлень на вимірювання земельних ділянок та оформлення документів у сфері геодезії у ФОП збільшиться до 420 шт. Загальна сума доходу підприємця становитиме 1949,3 тис. грн, що на 633,5 тис. грн або на 48,1 % більше ніж у 2021 р. Рівень рентабельності надання послуг зросте на 2,8 % і становитиме 7,3 %. У ПДАУ в 2022 р. відкрили спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій». Підприємець буде надавати консультації студентам у 2023 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний комітет Верховної Ради наполягає на збільшенні майже вдвічі держпідтримки сільгоспвиробників у 2022 році. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/913-agrarniy-komitet-verhovnoyi-radi-napolyagaye-na-zbilshenni-mayje-vdvichi-derjpidtrimki-silgospvirobnikiv-u-2022-rotsi> (дата звернення: 05.09.2022).
2. Бізнес під час війни: яку підтримку запропонувала влада і як виживає бізнес. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60757453> (дата звернення: 23.03.2022).
3. В Україні запустили програму «Робота: на что можно получить грант». URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ukraine-zapustili-programmu-erobota-mozhno-1656687303.html> (дата звернення: 18.09.2022).
4. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. К.: Знання, 2008. 302 с.
5. Верхован П. Х. Підприємець. Його економічна функція та суспільно-політична відповідальність. К. : Юрінком, 1994. 60 с.
6. Власний бізнес: яку організаційно-правову форму обрати? URL: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/vlasnij-biznes-yaku-organizacijno-pravovu-formu-obrati.pdf> (дата звернення: 15.01.2022).
7. Встановлення меж земельної ділянки: покрокова інструкція. Юридична Газета online: вебсайт. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/vstanovlennya-mezh-zemelnoyi-dilyanki-pokroкова-instrukciya.html> (дата звернення: 16.08.2022).
8. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Державна підтримка малого бізнесу: реалії сьогодення. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream> (дата звернення: 08.09.2022).
9. Геодезія під час війни. Межа: вебсайт. URL: <https://meja.com.ua/geodeziya-pid-chas-vijny> (дата звернення: 20.08.2022).
10. Геодезія, геологія, топо́зйомка від сертифікованих фахівців Гільдія Інжиніринг. Працюємо по Україні. URL: https://geotop.com.ua/izmerenie-ploshhadi-polej_ua.php (дата звернення: 05.09.2022).

11. Геряна К. З. Як отримати грант: методика та стратегія залучення грантових ресурсів: навчально-методичний посібник. Центр розвитку Час змін. URL: <http://www.chaszmin.com.ua/posibnyk/> (дата звернення: 08.09.2022).

12. Господарський кодекс України: чинне законодавство України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 08.02.2022).

13. Дем'яненко Н. В., Скаченко Т. А. Мікропідприємництво як стимулятор розвитку економічної системи країни. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 23-24 вересня 2022 р. Одеса, 2022. 596 с. С. 393-396.

14. Дем'яненко Н., Скаченко Т. Особливості державної підтримки мікропідприємництва». Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу: IV Всеукраїнська науково-практична конференція, 8-9 грудня 2022 року / Полтавський інститут економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Полтава: ППЕП, 2022. 46 с.

15. Дем'яненко Н. В., Самойлик Ю. В., Скаченко Т. А. Особливості економічної комунікації малого та середнього бізнесу, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування й громадськими об'єднаннями м. Полтава. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки. Випуск 2 (65), 2022. С. 59-65. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/economics/article/view/1385/1865>.

16. Дергачова В. В., Колешня Я. О. Державна підтримка малого та середнього бізнесу в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Випуск 20, частина 1. С. 130-133.

17. Державна підтримка малого та середнього підприємництва. URL: <https://ngoipr.org.ua/blog/derzhavna-pidtrymka-malogo-ta-serednogo-pidpryemnytstva> (дата звернення: 15.09.2022).

18. Державна служба статистики України. URL:

<https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.08.2022).

19. Держгеокадастр розповів, хто сьогодні має доступ до інформації про землю. КреспонденТ.net: вебсайт. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4509639-derzhheokadastr-rozpoviv-khto-sohodni-maie-dostup-do-informatsii-pro-zemlui> (дата звернення: 28.09.2022).

20. Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету міністрів України № 564 від 7 травня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.08.2022).

21. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України № 738 від 21 червня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.08.2022).

22. Земельний кодекс України № 2768-3 від 10.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 05.09.2022).

23. Інформаційно-аналітичне забезпечення органів місцевої влади: навч. посіб. / В. М. Дрешпак, Т. М. Брус, О. В. Тинкован та ін. / За заг. ред. В. М. Дрешпака. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2007. 160 с.

24. Керівництво та управління у сфері геодезії, картографії та кадастру: паспорт бюджетної програми. URL: <https://minagro.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-pasporta-byudzhetnoyi-programi-2803010-kerivnictvo-ta-upravlinnya-u-sferi-geodeziyi-kartografiyi-ta-kadastru-na-2019-rik> (дата звернення: 11.09.2022).

25. Кількість зареєстрованих фізичних осіб – підприємців в Україні продовжує зростати. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/407585.html> (дата звернення: 25.08.2022).

26. Кіраль С. Закон про державну підтримку малого та середнього бізнесу не повинен створювати нові бюрократичні бар'єри. URL: <http://samopomich.ua/zakon-pro-derzhavnu-pidtrymku-maloho-ta-serednoho-biznesu-ne-povynen-stvoryuvatynovi-byurokratychni-bar-jery-kiral> (дата

звернення: 28.08.2022).

27. Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємства у Полтавській області на 2021-2023 рр. URL: <http://80.91.164.55/ses/next8/25.pdf> (дата звернення: 04.04.2022).

28. Комплект приймача Elnav i73. ELNaV: вебсайт. URL: <https://www.elnav.com.ua/elnav-i73> (дата звернення: 20.09.2022).

29. Лубенська районна рада: вебсайт. URL: <https://lubny-rada.gov.ua> (дата звернення: 13.07.2022).

30. Лук'янова Н., Зайцева О. Пандемія коронавірусу: правові механізми захисту трудових та соціальних прав працівників. URL: http://rv.dsp.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/lhsi_pandemya_koronavirusu.pdf (дата звернення: 17.03.2022).

31. Мазур В. Г. Комунікації як механізм взаємодії державних органів влади та громадськості на регіональному рівні. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 8. 2011. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=313> (дата звернення: 02.04.2022).

32. Малі та середні підприємства. Вікіпедія: вебсайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 15.02.2022 р.).

33. Микробизнес в Украине: между выживанием и развитием. Вебсайт: антикор. URL: https://antikor.com.ua/articles/69139-mikrobiznes_v_ukraine_mehdu_vyhivaniem_i_razvitiem (дата звернення: 10.08.2022).

34. Мікрогранти на створення або розвиток власної справи. Державний центр зайнятості: вебсайт. URL: <https://www.dcz.gov.ua/novyna/mikrogranty-na-stvorennya-abo-rozvytok-vlasnoyi-spravy> (дата звернення: 08.09.2022).

35. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 18.08.2022).

36. Навіщо бізнесу потрібен сайт? 8 важливих переваг, які ви отримаєте. AG Marketing: вебсайт. URL: <https://ag.marketing/blog/navishcho-biznesu-potriben-sayt> (дата звернення: 10.09.2022).

37. Підтримка бізнесу в умовах війни – Дія.Бізнес.

<https://business.diia.gov.ua/wartime> (дата звернення: 23.03.2022).

38. Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime> (дата звернення: 12.09.2022).

39. Підтримка бізнесу під час Covid 19. Міністерство охорони України: вебсайт. URL: <https://covid19.gov.ua/prohramy-pidtrymky-biznesu> (дата звернення: 10.02.2022).

40. Підтримка бізнесу під час війни – 5 рішень від Мінцифри. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/10/688040> (дата звернення: 23.08.2022).

41. Підтримка малого і середнього підприємництва на регіональному рівні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ad30a624-6ef3-484b-b76d-3f29b82f4cdc&title=PidtrimkaMalogoISerednogoPidprimnitstvaNaRegionalnomuRivni> (дата звернення: 04.04.2022).

42. Полтавська регіональна філія державного підприємства «Центр державного земельного кадастру». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/26458021 (дата звернення: 21.08.2022).

43. Портал державної допомоги. URL: <http://pdd.amc.gov.ua/portal> (дата звернення: 02.09.2022).

44. Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва – експертний аналіз. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14984> програма 2020 (дата звернення: 05.09.2022).

45. Правовий статус фізичної особи-підприємця Вебсайт: антикор. URL: <https://advislgl.if.ua/pravoviy-status-fizichnoyi-osobi-pidpriyemtsya> (дата звернення: 11.08.2022).

46. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (із змінами та доповненнями). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2006_02_09/T990996.html (дата

звернення: 25.01.2022).

47. Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019): Закон України від 29.03.2020 № 3275. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI01748I?an=3> (дата звернення: 15.02.2022).

48. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01.07.2014. № 1555-7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (дата звернення: 10.08.2022).

49. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31. 63 с.

50. Про затвердження Порядку проведення оцінювання заяв, критеріїв оцінювання та необхідної кількості балів (оцінки) для прийняття Державним центром зайнятості рішень про надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, форми бізнес-плану, форми договору про надання мікрогранту, а також кінцевих строків подання заяв та граничної суми мікрогрантів : Наказ Мінекономіки № 1969 від 06.07.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re38087> (дата звернення: 13.08.2022).

51. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 280-97 від 21.05.1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.08.2022).

52. Про національну інфраструктуру геопросторових даних: Закону України № 554-9 від 01.01.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-20#Text> (дата звернення: 11.09.2022).

53. Про правовий режим воєнного стану: Закону України №-2394-IX від 03.08.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T001647> (дата звернення: 15.08.2022).

54. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 23.03.2022 р.).

55. Проведення земельної реформи: паспорт бюджетної програми. URL: <https://minagro.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-pasporta-byudzhetnoyi-programi-2803010-kerivnictvo-ta-upravlinnya-u-sferi-geodeziyi-kartografiyi-ta-kadastru-na-2019-rik> (дата звернення: 11.09.2022).

56. Рейтинг стран. Doing Business. Оценка бизнес регулирования. URL: <http://russian.doingbusiness.org/rankings> (дата звернення: 28.08.2022).

57. Рижаківа Г. М. Роль і місце малого підприємництва в національній економіці України. Ефективна економіка. 2011. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=450> (дата звернення: 15.08.2022).

58. Ринок землі. Твоє коло: вебсайт. URL: <https://tvoekolo.com.ua> (дата звернення: 01.09.2022).

59. Ринок землі: скільки угод уклали на Полтавщині. Суспільне новини: вебсайт. URL: <https://suspilne.media/154224-rinok-zemli-skilki-ugod-uklali-na-poltavsini> (дата звернення: 15.09.2022).

60. Риргачова В. В., Колешня Я. О. Державна підтримка малого та середнього бізнесу в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Випуск 20, частина 1. С. 130-133.

61. Світлин А. В. Державна підтримка малого та середнього підприємництва. URL: <https://ngoipr.org.ua/blog/derzhavna-pidtrymka-malogo-ta-serednogo-pidpryyemnytstva> (дата звернення: 15.09.2022).

62. Студія Web Mall. URL: <https://web-mall.pp.ua> (дата звернення: 08.09.2022).

63. Типовий договір на розробку проекту землеустрою з відведення земельної ділянки, затвердженого Кабінетом Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України № 226 від 4 березня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.08.2022).

64. Уряд запускає шість програм для бізнесу та безробітних. Загальний бюджет – 40 млрд грн. Як і хто може отримати гроші. URL: <https://forbes.ua/inside/shist-program-na-40-mlrd-grn-z-1-lipnya-uryad-zapuskae-grantovi-proekti-dlya-pidtrimki-biznesu-ta-bezrobitnikh-khto-mozhe-otrimati->

groshi-01072022-6930 (дата звернення: 18.09.2022).

65. ФОП Саражин В. М. 5140.org Україна: вебсайт. URL: <https://5140.org/fop/771239-sarazhin-viktor-mihajlovich> (дата звернення: 05.08.2022).

66. ФОП: загальна чи спрощена система оподаткування? СОТА: вебсайт. URL: <https://sota-buh.com.ua/news/fop-zahalna-chy-sproshchena-systema-opodatkuvannia> (дата звернення: 03.06.2022).

67. Цивільний кодекс України: чинне законодавство України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T030435?ed=2021_07_15 (дата звернення: 10.02.2022).

68. Як запрацював офіційний сайт проекту «Робота». URL: https://biz.ligazakon.net/news/215300_zapratsyuvav-oftsyniy-sayt-proektu-robota (дата звернення: 10.11.2022).

69. Business hub. URL: <https://business-hub.in.ua/main#rec250241623>. (дата звернення: 08.09.2022).

ДОДАТКИ